

ICEHEARTS-JOUKKUEEN KOKOAMISPROSESSI

Ammattilaisten näkemyksiä kokoamisprosessin toteutuksesta

Inkeri Hillinen
Seliina Takkinen

ICEHEARTS-JOUKKUEEN KOKOAMISPROSESSI

Ammattilaisten näkemyksiä kokoamisprosessin toteutuksesta

Inkeri Hiilinen
Seliina Takkinen
Opinnäytetyö/
Syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan
kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hiilinen, Inkeri ja Takkinen, Seliina 2014. Icehearts-joukkueen kokoamisprosessi. Ammattilaisten näkemyksiä kokoamisprosessin toteutuksesta. Opinnäytetyö. 57-sivua. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK)+ lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Tämä tutkimus käsitteli sosiaalisen kasvattajaseura Iceheartsin joukkueen kokoamisprosessia. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ammattilaisten näkemyksiä kokoamisprosessin toteutuksesta, sen pituudesta ja aloittamisajankohdasta. Tarve tutkimukselle nousi Iceheartsilta, sillä päättäjät ovat esittäneet järjestön edustajille kysymyksiä joukkueen kokoamisprosessin toteuttamiseen liittyen. Virkamiesjohdon luottamus, sitoutuminen ja tuki ovat tärkeitä järjestön toiminnan tulevaisuuden kannalta. Tutkimuksemme tavoite on, että se toisi Iceheartsille uutta hyödyllistä tietoa työn kehittämiseksi.

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Teemoinamme olivat ennaltaehkäisy ja varhainen tuki, osallisuus, moniammatillisuus ja kokoamisprosessissa mukana oleminen. Aineisto kerättiin haastattelemalla kuutta henkilöä, jotka olivat olleet mukana saman Icehearts-joukkueen kokoamisprosessissa. Teemahaastattelut järjestettiin Iceheartsin edustajalle, kahdelle sosiaalitoimen lastensuojelun työntekijälle sekä kolmelle sivistystoimen työntekijälle varhaiskasvatuksen puolelta. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja lukuun ottamatta sosiaalitoimen työparin haastattelua, joka toteutui parihaastatteluna. Koottu aineisto litteroitiin ja analysoitiin teemoittelemalla.

Aineistosta kävi ilmi, että koko lukuvuoden kestäväällä kokoamisprosessilla ja sen aloittamisajankohdalla nähtiin olevan monia vaikutuksia. Pituuden nähtiin turvaavan apua tarvitsevien lasten parempi tavoittaminen. Lisäksi sen nähtiin mahdollistavan luottamuksen rakentumisen sekä lasten, vanhempien ja ammattilaisten tahojen sitoutumisen Icehearts-toimintaan. Kokoamisprosessin aloittamisajankohtaan liittyen aineistosta nousi rinnalla kulkemisen merkitys kouluun siirryttäessä sekä esiopetuksen joustavuus.

Johtopäätöksenä voitiin todeta, että haastateltavien näkemysten mukaan lukuvuoden pituinen kokoamisprosessi lasten ollessa esiopetuksessa on toteutukseltaan hyvä lapsen edun toteutumisen kannalta. Toisena johtopäätöksenä voitiin todeta, että Icehearts-toiminnan edellytys on lasten ja perheiden sitoutuminen toimintaan. Yhteistyö perheiden kanssa jo kokoamisprosessivaiheessa on tärkeää.

Asiasanat: Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö, osallisuus, yhteisöllisyys, sosiaaliset taidot, moniammatillisuus

ABSTRACT

Hiilinen, Inkeri and Takkinen, Selliina 2014. Gathering Process of the Icehearts Team. Professionals Point of Views of its Execution. Thesis. Language: Finnish. 57 pages. Autumn 2014. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Bachelor of Social Services. Option in Social Services and Education.

This study was about a social organization Icehearts and its team gathering process. The study surveyed the meaning of duration and starting point of the gathering process from professionals' point of view. Icehearts expressed a need for studying this topic, because political decision-makers have been asking questions about the implementation of their team gathering process. Trust, commitment and support of municipalities' leading officials are important when it comes to the future operations of Icehearts. The aim of this study was to bring new, valuable information to develop the work of Icehearts.

The study method of the thesis was qualitative. Our method for gathering material was interviews. Our themes in interviews were prevention and early support, communality, multiprofessional co-operation and being part of the gathering process. The material was gathered by interviewing six persons who had participated in the gathering of the same specific Icehearts team. Theme interviews were organized for an Icehearts worker, two child welfare workers and three early childhood education professionals. The material was analyzed by thematic analysis.

It turns out from the material that the gathering process, which takes a whole school year, and the starting time had many positive outcomes. The long time of the process was to secure that kids in need were easier to catch up with. In addition, it made it possible to build trust and commitment between parents, government officials and Icehearts. Concerning the starting time of the gathering process, material shows clearly the importance of continuing support at the time of starting school, and the importance of adaptive preschool education.

As a conclusion, the interviewed professionals saw that the gathering process lasting throughout an entire school year was the best way for the interests of the children. As a second conclusion it was noted that Icehearts activity requires commitment from both children and families, and the co-operation during the gathering process is also very important.

Keywords: preventive services in child welfare, social skills, communality, multiprofessional co-operation

Sisällys

1	ICEHARTS-TOIMINNAN YHTEISKUNNALLINEN KONTEKSTI JA TUTKIMUKSEMME TAVOITE	6
2	ICEHEARTS-TOIMINNAN PERUSTA JA LÄHTOKOHDAT	9
	2.1 Icehearts-toiminnan idea	9
	2.2 Icehearts-toiminnan toteutus	10
	2.3 Moniammatillinen yhteistyö	12
	2.4 Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö lähtökohtana	14
	2.5 Varhainen tuki ja puuttuminen	16
	2.6 Aiemmat tutkimukset	18
3	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	20
	3.1 Kehityksen yksilöllisyys	20
	3.2 Sosiaaliset taidot ja yhteisöllisyys.....	22
	3.3 Sosiaalinen pääoma	24
	3.4 Osallisuuden tukeminen	26
4	TUTKIMUSPROSESSI	28
	4.1 Tutkimuskysymykset	29
	4.2 Puolistrukturoitu haastattelu	30
	4.3 Haastateltavien valinta ja haastattelujen toteutus.....	32
	4.4 Aineiston analyysi.....	35
5	TUTKIMUSTULOKSET	36
	5.1 Apua tarvitsevien lasten tavoittaminen	36
	5.2 Luottamuksen rakentaminen	37
	5.3 Sitoutuminen	39
	5.4 Tukena koulun aloittamisen nivelvaiheessa	40
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	44
8	POHDINTA	48
	LÄHTEET.....	52

1 ICEHARTS-TOIMINNAN YHTEISKUNNALLINEN KONTEKSTI JA TUTKIMUKSEMME TAVOITE

Lapsia ja lapsiperheitä koskeva huoli ja ahdistus alkoi lisääntyä 1990-luvulta lähtien ja on siitä asti koko ajan voimistunut. (Harrikari 2008, 55.) Useat tutkimukset ovat osoittaneet lasten arkipäivän merkittävien muutosten kytkeytyvän työ- ja perhe-elämän murrokseen. Nopean talouskasvun, varallisuuden kasvun ja keskiluokkaisten lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääntymisen käänköpuolena ovat olleet lapsiperheköyhyyden nopea kasvu ja eriarvoisuuden lisääntyminen. Lisäksi kahden elättäjän perhemalli alle kouluikäisten perheissä on heikentynyt ja köyhyys ja toimeentulovaikeudet ovat lisääntyneet erityisesti yksinhuoltajatalouksissa ja monilapsisissa perheissä. (Satka, Alanen, Harrikari & Pekkarinen 2011, 21; Tähtinen, Broberg, Forssén & Hakovirta 2004, 258.)

Yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet lasten ongelmien muuttumisen lisäksi keinoihin, joilla lapsia ja perheitä yritetään tukea ja auttaa. Ennaltaehkäisyyn merkitystä korostetaan ja lastensuojelussa avohuollon tukitoimia painotetaan aiempaa voimakkaammin (Mäntykivi 1999,43; Taskinen 2010, 10.) Taloudellisista syistä tilanne on kuitenkin hieman ristiriitainen, sillä laman jäljiltä lastensuojeluun liittyvien kysymysten vaikeutumisesta ja työkentän monimutkaisuudesta huolimatta lastensuojelun ennaltaehkäisevää työtä on vähennetty. (Heino 2009, 60.)

Ennaltaehkäisyyn liittyvää huoli- ja riskikeskustelua on toisaalta kritisoitu ja kyseenalaistettu. Riskipuhe ja sosiaalisten ongelmien vaikeutumisesta korostava keskustelu pitävät yllä jatkuvaa kriisin tunnetta ja saattavat myös pitää reaktioherkkää kontrollitoimintaa yllä ilman sen syvempiä perusteita. Tämä voi näkyä esimerkiksi siten, että lapsen tietynlainen käyttäytyminen tai tietynlaiset perheolosuhteet ymmärretään poikkeuksellisina ja näihin puututaan ilman sen syvempiä perusteita. Kritiikkiä on noussut myös siitä, että lapset ja nuoret ymmärretään lähes yksinomaan "tulevina" kansalaisina, joilla ei ole aikuisten joukossa sanan- ja vaikutusvaltaa. (Harrikari 2008, 268.)

Järjestöjen asemaan Suomessa tuli muutoksia 1990-luvulla. Yksi merkittävä tekijä muutoksen syntyyn on ollut Euroopan unionin sisämarkkinoiden vahvistaminen, mikä on muuttanut järjestöjen, kuntien ja yritysten keskinäisiä suhteita ja työnjakoa. Toinen merkittävä tekijä kansalais- ja järjestötoiminnan uudessa nousussa oli sosiaalisen pääoman tutkimus, joka havahdutti huomaamaan, että talouselämä tarvitsee toimiakseen ensinnäkin sosiaalisia verkostoja, luottamusta ja yhteistoimintaa sääteleviä normeja - toisin sanoen sosiaalista pääomaa. Kuntien ja järjestöjen yhteistyön ja vuorovaikutuksen kehittäminen on tärkeää, sillä se vahvistaa tehtäväalueiden hoitamista. Järjestöjen rooli sosiaalialalla on tärkeä palvelujen ja tuen tuottajana sekä uusien tuen muotojen kehittäjänä. Lisäksi ne tavoittavat usein ihmisiä, jotka eivät hakeudu julkisen palvelujärjestelmän piiriin. (Häkkiä & Tourula 2013, 15; Möttönen & Niemelä 2005, 18-21; 207-209.)

Icehearts on vuonna 1996 perustettu yhdistys, joka pyrkii joukkueurheilun ja aktiivisen kasvattamisen avulla auttamaan sellaisia lapsia ja nuoria, joiden pärjääminen on ollut jo päiväkotivaiheessa erityisenä huolenaiheena. Icehearts-toiminnassa oli alusta asti selvää, että kyse on muustakin kuin jääkiekkjoukkueesta. Iceheartsin tavoitteet ovat erilaisia kuin perinteisillä urheiluseuroilla, sillä onnistumisia ei mitata sarjataulukkoilla vaan esimerkiksi työllistymistilastoilla. Toiminnan lähtökohtana on syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen: varhainen puuttuminen tukea tarvitsevien lasten haasteisiin ja pitkäkestoinen tuki. (Wickström 2014, 59.)

Icehearts-joukkueita toimii Suomessa jo usealla paikkakunnalla. Tämä opinnäytetyö on tehty kaupunkiin, jossa ensimmäinen Icehearts-hanke käynnistyi aivan lähivuosina.. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää ammattilaisten näkemyksiä joukkueen kokoamisprosessin toteutuksesta, sen pituudesta ja aloittamisajankohdasta. Kokoamisprosessiksi kutsutaan jaksoa, jonka aikana Icehearts-kasvattaja käy ohjaamassa liikunnallisia hetkiä päiväkodeissa koko esiopetusryhmän pojille samalla havainnoiden olisiko ryhmässä sellaisia lapsia, jotka voisivat hyötyä Icehearts-toiminnasta. Kaupungissa, johon opinnäytetyömme teemme, kokoamisprosessi on kestänyt koko lukuvuoden. Tänä aikana kasvattaja on vetänyt viikoittain näitä liikunnallisia hetkiä päiväkotiryhmille. Lo-

pulta kasvattaja valitsee yhdessä sosiaali- ja sivistystoimen edustajien kanssa lapsista ne, jotka voisivat heidän mielestään hyötyä toiminnasta. Tämän jälkeen käydään ehdotuksista keskustelua perheiden kanssa.

Tutkimuskysymykset nousivat Iceheartsin tarpeesta, sillä päättäjät eli toiminnan rahoittajat ovat esittäneet heille kysymyksiä nimenomaan joukkueen kokoamisprosessin toteuttamiseen liittyen. Icehearts-toiminnan mahdollistamiseksi ja edellytysten luomiseksi järjestö tekee yhteistyötä hallinnon tasolla sosiaali- ja terveystoimen, sivistystoimen ja vapaa-aikatoimen johtavien virkamiesten kanssa. Virkamiesjohdon luottamus, heidän sitoutumisensa ja tukensa ovat olennaisia myös haettaessa kunnan ulkopuolista rahoitusta. (Vartiamäki & Niemelä 2010, 63.) Kokoamisprosessin toteuttamiseen liittyvät ratkaisut siis herättävät kysymyksiä, joista osaan pyrimme tällä tieteellisellä tutkimuksellamme vastaamaan. Koska toiminta tutkimukseemme liittyvässä kaupungissa on vasta käynnistymässä, yhteistyötahojen kokemukset prosessista olivat myös toivottuja, jotta toimintaa voitaisiin edelleen kehittää.

Tutkimuksemme tavoite on, että se tuottaisi Iceheartsille uutta hyödyllistä tietoa työelämän kehittämiseksi ja tätä kautta toisi lisäarvoa lastensuojelun ennaltaehkäisevään työhön. Tutkimus on myös tärkeä ammatillisen kasvumme kannalta. Ammatillinen pätevyys ei ole mikään pysyvä, suoritettuna ammattitutkinnon myötä saavutettu ominaisuus tai valmius, vaan paremminkin voidaan puhua jatkuvasta oppimisprosessista (Granfelt, Jokiranta, Karvinen, Matthies & Pohjola 1993, 25). Sosiaalisten ilmiöiden ymmärtäminen, yhteiskunnallisten vaikutusten tunnistaminen ja niihin vaikuttaminen sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen arkielämän tuntemus muovaavat olennaisesti osaamistamme tulevana sosiaalialan ammattilaisina (Huotari & Hurtig 2008, 9).

2 ICEHEARTS-TOIMINNAN PERUSTA JA LÄHTOKOHDAT

Tässä kappaleessa kirjoitamme aluksi Iceheartsista yleisesti: sen synnystä, toiminnan lähtökohdista sekä Icehearts-toiminnan toteutumisesta käytännössä. Tämän jälkeen tarkastelemme Icehearts-toimintaa ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön sekä varhaisen tuen ja puuttumisen näkökulmasta.

2.1 Icehearts-toiminnan idea

Icehearts ry aloitti toimintansa vuonna 1996 Vantaalla, jolloin ensimmäinen joukkue perustettiin. Toiminta on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, jonka tarkoituksena on tarjota lapselle harrastus, liikuntaa ja aikuisen läsnäoloa aina aikuisuuteen asti. Toiminnan avulla pyritään tukemaan lapsen osallisuutta, tuoda turvaa ja pysyvyyttä lapsen elämään. Se on ammatillista kasvun tukea lapsille, jotka tarvitsevat erityistä tukea kasvussaan tai jotka eivät taloudellisista tai muista syistä voisi muutoin ottaa osaa harrastustoimintaan. (Icehearts ry 2013.)

Toimintamallia sanotaan innovatiiviseksi varhaisen puuttumisen toimintamalliksi, joka tarjoaa ammatillista ja pitkäkestoista kasvun tukea (Icehearts ry. 2014). Joukkueeseen valitaan lapsia, joiden käyttäytyminen on herättänyt varhaiskasvattajissa huolen ja joiden katsotaan tarvitsevan erityistä tukea kasvussaan. Tällainen käyttäytyminen on voinut näkyä esimerkiksi käytös- ja tunne-elämän häiriönä, turvattomuutena tai oppimisvaikeuksina. (Wickström 2014, 109.) Lisäksi joukkueeseen valitaan lapsia, joiden perheissä resurssit harrastustoiminnan mahdollistamiseen ovat rajalliset. Esitteessä luvataan seuraavaa: "Icehearts-toimintamalli soveltuu erityisen hyvin sosioekonomisesti heikoille alueille, joissa asuu perheitä ja kasvaa lapsia, joita kunnan peruspalvelut eivät tavoita tai joille peruspalveluiden tuki ei ole riittävää. Icehearts-toimintamalli on tukiverkko, joka kykenee pitkäkestoisuutensa, poikkihallinnollisuutensa ja joustavuutensa ansiosta ottamaan kokonaisvaltaisen kopin lapsesta, joka tarvitsee erityistä tukea kasvussaan." (Icehearts ry 2013.)

Alun perin toiminta suunnattiin vain pojille, mutta vuoden 2013 syksyllä Vantaalle perustettiin ensimmäinen tyttöjoukkue. Toimintaa onkin kehitetty sen perustamisesta lähtien ja toimintamalli on levinnyt jo useampiin paikkakuntiin Suomessa. Helmikuussa 2014 Icehearts-paikkakuntia oli jo yhteensä kahdeksan; Vantaa, Helsinki, Ulvila, Lahti, Seinäjoki, Espoo, Turku ja Tampere. Joukkueita oli tuolloin jo yhteensä 20 ja kasvattajia 28. (Wickström 2014, 109.)

Icehearts-toiminnan yksi tärkeä lähtökohta on sitoutuneisuus. Joukkueiden kasvattajat sitoutuvat työhön 12 vuodeksi, jotta lapselle voidaan tarjota pysyvä ja turvallinen ympäristö. Kasvattaja on mukana joukkueen poikien elämän nivelvaiheissa, joista ensimmäinen on koulun aloittaminen ja toisena siirtyminen alakoulusta yläkouluun. (Icehearts ry 2013.) Kasvattajien tehtäväkenttä on suurempi kuin perinteisillä valmentajilla, jotka vetävät vain joukkueitaan, ja toisaalta laiveampi kuin sosiaalikasvattajilla, jotka tekevät työtään virka-aikaan tiukkojen säästöjen kahlitsemana. Epävirallisemmalla, kolmatta sektoria edustavalla kasvattajalla on oikeus kiintyä lapseen ja ystävystyä myös tämän vanhempien kanssa. Kasvattaja edustaa lapselle paitsi auktoriteettia myös kaveria, ja kasvattaja voi kertoa lapselle henkilökohtaisen puhelinnumerosa ja kotiosoitteensa. (Wickström 2014, 50.)

2.2 Icehearts-toiminnan toteutus

Icehearts-toiminta käynnistyy siten, että kunnan sosiaalitoimi osoittaa tietyt sosioekonomisin perustein valitut alueet. Icehearts-kasvattaja aloittaa viikoittaiset käynnit näiden alueiden päiväkodeissa ja koulujen esikouluryhmissä. Turkan & Turkan (2008, 113) mukaan kyseisillä alueilla koulujen luokkakoot ovat usein suuria ja erityisluokkia on paljon. Näiden alueiden lapsista vain osalla on mahdollisuus ohjattuihin vapaa-ajan harrastuksiin. Kärjistäen voidaan sanoa, että näiden sosioekonomisin perustein valittujen alueiden asukkaissa on paljon yksinhuoltajia, suurperheitä, työttömiä tai pätkätyöläisiä sekä maahanmuuttajia. Alueilla esiintyy paljon sosiaalisia ongelmia, jotka heijastuvat lapsiin ja nuoriin. (Turkka & Turkka 2008, 113-114.)

Icehearts-kasvattaja tutustuu lukuvuoden aikana lapsiin päiväkodeissa viikoittaisten liikunnallisten hetkien avulla samalla havainnoiden, ketkä ryhmän lapsista hyötyisivät Icehearts-toiminnasta. Havainnointinsa tueksi kasvattaja käy keskusteluja varhaiskasvattajien ja sosiaalitoimen kanssa, joten nämä kaikki tahot osallistuvat Icehearts-joukkueen kokoamiseen. Tätä jaksoa kutsutaan joukkueen kokoamisprosessiksi. (Icehearts ry 2013.)

Toiminnan aloittamista juuri esikouluvaiheessa pidetään Iceheartsissa tärkeänä, koska toiminnan tarkoituksena on mahdollisimman varhaisen tuen tarjoaminen lapselle. Taustalla on myös ajatus siitä, että erityisen tuen vaikutukset ovat tehokkaimpia varhaisessa vaiheessa. Erityisesti osattomuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi varhainen puuttuminen ja turvallisen aikuisen pitkäkestoinen tuki ovat olennaisia. Tuen puutteen pitkittyessä riski syrjäytyä kasvaa. (Icehearts ry 2013; Vartiamäki & Niemelä 2010, 11.)

Joukkueurheilun lisäksi Icehearts-toiminnan arki koostuu yksilö- ja koulutyöstä sekä iltapäiväkerhotoiminnasta. Alakoulun ensimmäisinä vuosina kasvattajan panoksesta kuluukin noin puolet koulutyössä. Kasvattaja räätälöi koulutyön tukimuodot niitä tarvitseville yhdessä vanhempien, oppilashuoltoryhmän ja opettajien kanssa. Suurin osa kasvattajan alakoulussa tekemästä työstä on läsnäoloa. Kasvattaja on paikalla, jos lapsella on esimerkiksi syystä tai toisesta paha olla tai vaikea keskittyä yhteiseen opetukseen. Opettajan on usein mahdotonta irtautua yksilölliseen opetukseen, kun vastuulla on koko muu luokka. Näissä tilanteissa kasvattaja onkin suurena apuna sekä opettajalle että oppilaalle. (Wickström 2014, 55.)

Ensimmäisten alakouluvuosien toisen puolen kasvattajan työpäivästä täyttää iltapäiväkerhotoiminta, jota on viikon jokaisena päivänä iltapäivisin noin neljä tuntia. (Wickström 2014, 55). Iltapäiväkerhossa autetaan läksyjen teossa, pelailaan, leikitään ja aletaan vähitellen miettiä tulevaa joukkuelajia. Näiden lisäksi kasvattajat tekevät yksilötyötä tarpeen mukaan, mikä voi olla esimerkiksi lapsen kanssa uimahallissa käyntiä tai jossain muussa muodossa tapahtuvaa kahdenkeskistä ajanviettoa.

2.3 Moniammatillinen yhteistyö

Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 -toimenpideohjelmassa toivotaan, että sosiaalityössä nähdään moniammatillinen työ nykyistä laajalaisemmin ja ennakkoluulottomammin. (Pohjola, Laitinen & Seppänen 2014, 124.) Julkisten varojen vähenemisen vuoksi moniammatillista yhteistyötä eri viranomaisten kesken tarvitaan entistä enemmän nopean ja joustavan avun saamiseksi. (Liimatainen-Lamberg 1996, 56.)

Icehearts-kasvattajalla on lukuisia yhteistyötahoja, jotka liittyvät lapsen tukiverkostoihin. Päämääränä on, että verkostotyö aidosti näkyisi lapsen tilanteen kohentumisena. Icehearts-kasvattajan ykkösprioriteettina on ajan antaminen lapselle, ja kaiken muun toiminnan tarkoituksena on tukea lapsen tilannetta. Arjen työssä tärkeimpinä yhteistyökumppaneina ovat perhe, koulu, päiväkotiki ja sosiaalitoimessa lastensuojelu. Muita mahdollisia yhteistyötahoja ovat Poliisi, lastenpsykiatria tai muu hoitotaho ja harrastustoimijat. (Vartiamäki & Niemelä 2010, 63.)

Icehearts-toimintamallin edellytyksenä on saumaton yhteistyö eri kunnan toimijoiden kuten sosiaali- ja sivistystoimen kanssa, mutta erityisesti yhteistyö lasten perheiden kanssa. Icehearts-toimintamallin tuki on tarkoitettu lapsen koko perheelle. Perheiden kanssa toimimiseen pätevät samat onnistumisen edellytykset kuin lasten kanssa. Kaikista tärkeintä on luottamuksen rakentaminen. (Wickström 2014, 46.) On selvää, että ellei lapsen vanhemmilla ole luottamusta Icehearts-kasvattajaan tai järjestön toimintaan ylipäätään, on lapsen vaikea kiinnittyä toimintaan. Kasvattajat ovatkin tiedostaneet, että mitä paremmin yhteistyö onnistuu perheiden kanssa, sitä paremmin onnistuu myös kasvattajan työ. (Wickström 2014, 96.)

Moniammatillinen yhteistyö pyrkii poistamaan pirstaleisen ajattelun ja huomioidaan asiakkaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Yhteisessä tiedon prosessoinnissa eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot kerätään yhteen asiakaslähtöisesti. (Isoherranen 2006, 14.) Yhteistyötä helpottavat yhteistyöhalukkuus, keskinäinen arvostus, aktiivisuus ja halu löytää uusia keinoja asiakkaan auttamiseksi.

seksi (Huhtanen 2004, 86). Yhteistyön tuloksellisuuteen tarvitaan vuorovaikutuskulttuurin tunnistamista ja tietoista pyrkimistä sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa tiedon ja eri näkökulmien saattaminen yhteen tuottaa enemmän kuin yksittäisen asiantuntijan panos voisi olla. (Isoherranen 2006, 15.)

Paikallisen hyvinvointipolitiikan näkökulmasta on myönteistä, että niin järjestöjen omilla toimilla kuin kuntien ja järjestöjen yhteistyöllä saadaan kanavoitua seudulle taloudellisia resursseja. Yhteiskunnallisten muutosten seurauksena monien toimijoiden väliset yhteiset hankkeet ovat tarpeellisia. Niin sanotut ”monitasoiset” ongelmat, joiden ratkaisua ei voida vastuuttaa millekään yhdelle taholle, vaan vaativat monenlaista osaamista, ovat lisääntyneet. (Möttönen & Niemelä 2005, 163.)

LAPSI	VANHEMMAT
ICEHEARTS-KASVATTAJA	MUUT AMMATILLISET TAHOT (Sivistys- ja sosiaalityö, poliisi, muut harrastustoimijat jne.)

Iceheartsin yhteistyökenttä. (Wickström 2014; Icehearts ry 2013.)

Kuten aiemmin kirjoitimme, Icehearts-toiminnan tärkeitä yhteistyötahoja ovat lapsen vanhemmat ja kunnan eri toimijat. Kokoamisprosessivaiheessa Icehearts tekee yhteistyötä kuitenkin vahvimmin sivistystoimen kanssa ja siksi nämä tahot on kaaviossa keltaisella pohjaväriä korostettuina. Yhteistyöllä halutaan vahvistaa sitä, että joukkueisiin löydettäisiin toiminnasta hyötyvät ja tämänkaltaista apua tarvitsevat lapset. Lisäksi koulun ja päiväkodin henkilökunnalla on arvokasta tietoa lapsesta, jota Iceheartsilla ei kokoamisvaiheessa puolestaan ole.

Opinnäytetyötä tehdessä meillä heräsi kysymyksiä siitä, onko vanhempien rooli jo kokoamisprosessivaiheessa riittävä. Aloimme pohtia, saavatko perheet Ice-

hearts-kasvattajalta riittävästi tietoa liikunnallisten hetkien tarkoituksesta ja Icehearts-toiminnasta ylipäätään. Heidän lapsensa ovat kuitenkin ikään kuin arviointin kohteena. Jo tässä kohtaa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä olisi mielestämme äärimmäisen tärkeää tehdä, vaikka kaikkien perheiden lapset eivät lopulta valikoidukaan toimintaan. Näin toimimalla Icehearts tulisi vanhemmille tutummaksi ja voisi sitä kautta estää esimerkiksi vääränlaisten käsitysten syntymisen.

Kaiken kaikkiaan poikkihallinnollisuus on toimivaa, kun se palvelee ihmisiä eikä muodosta hallinnollisia muureja. Kasvattajan on pyrittävä luomaan hyvät suhteet yhteistyötahojen kanssa ja toimittava ikään kuin sillanrakentajana varmistukseen, että lapsi saa tarvitsemansa palvelut ja tuen. Toimiva moniammatillinen yhteistyö edellyttää vahvaa ammatillista moraalialia ja kykyä olla asettumatta kenenkään toimijan puolelle tai ketään vastaan. Icehearts-kasvattaja toimii linkkinä ja puskurina yhteistyötoimijoiden välillä. (Vartiamäki & Niemelä 2010, 63.)

2.4 Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö lähtökohtana

Keskeisimpinä toimina lastensuojelun kentällä voidaan pitää perheiden taloudellista tukemista, tukea palvelujen kautta sekä ongelmien ennalta ehkäisyä ja kasvuolojen kehittämistä kaikilla hallinnon aloilla. Ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan kaikkea sellaista erityistä tukea, jota annetaan lapsille ja perheille, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan muun muassa päivähoitossa, terveydenhuollossa ja neuvoloissa sekä järjestöjen, seurojen ja seurakuntien lapsitoiminnassa. (Taskinen 2010, 15, 32-33.)

Lapsen oikeuksien sopimuksessa sanotaan, että lapsella on oikeus leikkiin, lepoon ja vapaa-aikaan sekä myös taide- ja kulttuurielämään. Laajasti katsottuna tämän voidaan sanoa olevan osa ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Näitä oikeuksia edistävät harrastusmahdollisuudet, jotka auttavat kehittämään taitoja, virkistymään ja solmimaan kaverisuhteita. (Taskinen 2010, 34.)

Lastensuojelussa varhaista tukea ja ennalta ehkäiseviä tukitoimia pidetään ensisijaisina. Auttamisen tiedetään olevan sitä vaikeampaa, mitä myöhemmin ongelmiin päästään tarttumaan. Varhainen tuki on vaikutuksiltaan kaikkein tehokkainta, koska silloin tyrehdytetään ongelmien juuret ennen kuin niistä ehtii kehittyä versoja. (Huhtanen 2004, 45.) Vuoden 2008 alussa voimaan tulleessa lastensuojelulaissa kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa lapsen edun toteutumiseen, ennalta ehkäisyyn, yhteistyöhön viranomaisten kesken, työskenteilyn suunnitelmallisuuteen sekä annetun tuen vaikuttavuuden parantamiseen. (Päkkilä 2008, 161.)

Ehkäisevä lastensuojelutyö tarkoittaa lastensuojelulaissa tavoitteellista ja suunnitelmallista lastensuojelun toimintamuotoa. Laissa halutaan ohjeistaa kaikki yhteiskuntatoimijat kansalaisista ylimpiin hallintoelimiin panostamaan ennalta ehkäisyyn lapsiväestön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpidossa, turvaamisessa ja kehittämisessä. Lastensuojelun järjestäminen on kunnan tehtävä. Kunnan on pidettävä huolta, että ehkäisevä lastensuojelu vastaa paikallista tarvetta. Palvelujen järjestämisessä on erityisesti otettava huomioon lasten ja nuorten toiveet ja tarpeet. Lastensuojelun tarvetta voidaan vähentää havaitsemalla varhain lasten ja nuorten huolenpitoon ja kasvatukseen liittyvät ongelmatilanteet sekä tarjoamalla perheille varhaista tukea niiden välttämiseksi ja niistä selviytymiseksi. (Lastensuojelun käsikirja i.a.; Taskinen 2010, 32-34.)

Turkan & Turkan (2008, 116) mukaan Icehearts-pojan syrjäytyminen on epätoiminnaisempaa hänen ollessaan mukana toiminnassa, jossa häntä tuetaan ja seurataan jatkuvasti. He toteavat, että Icehearts-toimintamallin yhtenä ajatuksena on ollut saada huostaanottojen määrä merkittävästi laskemaan. Icehearts-toimintamallin verkoston tuki on tarkoitettu lapsen koko perheelle, vaikka ensisijaisesti varsinainen toiminta onkin suunnattu joukkueen lapselle. Toiminnasta on kuitenkin apua lapsen vanhemmille niin ajankäytöllisesti, taloudellisesti kuin henkisestikin. Työhönsä sitoutunut kasvattaja on perheelle kunnioitettava puolestapuhuja ja auttaja. (Turkka & Turkka 2008, 56-57.) Taskisen (2010, 32-33) mukaan kuntien tulee huolehtia, että palvelujen avulla tuetaan myös vanhempia tai lasten muita huoltajia. Tukea tarvitsevien perheiden tarpeisiin kuuluu sellai-

sia asioita kuin vanhemmuuden stressin helpottaminen, kasvatukseen liittyvien tunteiden tutkiminen ja sosiaalinen tuki.

Koko perheen tukemiseen liittyen haastattelemamme sosiaalitoimen edustaja kertoi esimerkin, kuinka suuri merkitys lapsen Icehearts-toiminnassa mukana olemisella voi perheen vanhemmille olla. Kasvattaja oli maininnut eräälle äidille, että hänelle saa aina soittaa, niin katsotaan, jos on mahdollista auttaa. Kasvattaja oli luvannut tulla avustamaan vaikka kauppakassien kantamisessa, jos hänellä vain on pienikin tauko. Haastateltava kertoi äidin olleen todella hyvillään siitä, että kasvattaja huomioi hänenkin tuen tarpeensa. Tässä esimerkkitapauksessa olennaista ei olekaan konkreettinen fyysinen apu eli kauppakassien kantaminen vaan äidille välittynyt viesti siitä, että hän ei ole yksin arjen paineiden alla.

2.5 Varhainen tuki ja puuttuminen

Varhaisella tuella ja puuttumisella tarkoitetaan, että lasta on tuettava ja hänen ongelmiinsa on puututtava niin varhain kuin mahdollista, ennen kuin hankaluuDET paisuvat suuriksi. Varhainen tuki on tarkoitus antaa peruspalveluissa, jotta vältyttäisiin lastensuojelun tarpeelta. Yksi vuoden 2008 alussa voimaan tulleen lakiuudistuksen keskeisimmistä tavoitteista oli siirtää painopistettä lasten auttamisessa varhaiseen tukeen. (Taskinen 2010, 16, 46.)

Vaikka ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen ajatellaan usein tarkoittavan samaa asiaa, niiden tavassa jäsentää todellisuutta on kuitenkin merkittäviä lähtökohtaeroja. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet kohdistetaan usein laajalle väestölle, kuten esimerkiksi lapsiperheiden tulonsiirtoihin. Yleensä varhaisen puuttumisen taktiikkoja ei puolestaan esiinny ilman viittausta oletettuihin riskeihin. Varhainen puuttuminen ja riskimäärittelyt ovatkin erottamattomasti yhteydessä toisiinsa. (Harrikari 2008, 123.)

Varhaisen puuttumisen käsite tuli käyttöön vasta vuosituhaten vaihteessa. Varhaisen puuttumisen idea vakiintui ja siitä tuli lasten ja nuorten ongelmia eh-

käisevä interventio. Nykyisin varhaisella puuttumisella on vakiintunut asema sosiaali- ja kasvatusalan käytännöissä. Vuoden 2008 alusta varhainen puuttuminen tuli lastensuojelulain mukaiseksi toiminnaksi. (Satka 2011, 61-62.) Perheen haasteisiin ja lasten elämän riskikohtiin on tärkeää päästä tarjoamaan apua mahdollisimman varhain (Hurtig 2003, 69).

Lapsen kehityksen herkkyykskausia kannattaa hyödyntää hänen tukemisessaan. Herkkyykskausien aikana tietyn asian oppiminen on lapselle luontaisesti helpompaa. Tukeminen vaatii oikeaa ajoitusta, sillä liian myöhään tapahtuva väliintulo on paljon työläämpää. Korkean riskin tilanteissa tapahtuvan väliintulon tulee olla pitkäkestoista ja tiivistä. Huolen puheeksi ottaminen on tärkeä osa varhaista tukea, ja se tulee toteuttaa kunnioittavassa keskusteluilmapiiirissä. Sen jälkeen voidaan ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. (Taskinen 2010, 46-47.)

Icehearts-toimintamalli on varhaisen tuen ja puuttumisen innovatiivinen toimintamalli. Se on pitkäkestoista ja ammatillista kasvun tukea lapsille, joilla on huomattu tarve tämänkaltaiseen toimintaan. Joukkueeseen valitaan kunnan sosiaalitoimen, varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön avulla lasten ydinryhmä heidän ollessa 6-vuotiaita. Tyypillinen Icehearts-poika tulee maahanmuuttaja-, yksinhuoltaja- tai suurperheestä, joissa resurssit harrastustoiminnan mahdollistamiseen voivat olla usein rajalliset. (Icehearts ry 2013.)

Harrikari (2008) on käsitellyt ja kyseenalaistanut paljon varhaisen puuttumisen tematiikkaa. Hän kuvaa valloilla olevan riskejä korostavan keskustelun kiteytyvän kiistattomasti puuttumisen taktikkaan. Vaikka puuttumisen ja tuen merkityksestä on käyty keskustelua, on Harrikarin mielestä kiinnostavaa, että ”varhaisen” ja sen oikeutuksen pohtiminen on jätetty kokonaan nykytutkimuksen ulkopuolelle. Toisin kuin hyvinvointipolitiikka, jossa perheelle tarjotaan tukea luottamuksen kykyyn tehdä parhaat valinnat, riskipolitiikka on taipuvainen vallankäyttöön. (Harrikari 2008, 258-259.)

Kuten olemme aiemmin kirjoittaneet, tyypillinen Icehearts-poika tulee Iceheartsin toimintaa käsittelevien kirjojen ja esitteiden mukaan yksinhuoltaja-, maa-

hanmuuttaja- tai suurperheestä. Julkisessa keskustelussa tuodaan usein esiin tällaisissa perheissä eläviin lapsiin liittyviä riskejä, mistä voi syntyä käsitys, että tällaiset perheolosuhteet ovat automaattisesti ongelmallisia. Näin ei kuitenkaan ole ja mikäli tällaista ajattelua esiintyy myös sosiaalialan työntekijätasolla, voi syntyä vääränlaista vallankäyttöä.

Icehearts-joukkueeseen valitaan lapsia hyvin erilaisin perustein ja yksi peruste voi olla taloudellisen tuen antaminen. Tätä valintaperustetta kunnioittaen on tarpeen kiinnittää huomio lasten perheolosuhteisiin. Kuitenkin näissäkkin tilanteissa on tärkeää säilyttää tietynlainen herkkyys ja kunnioitus. Lisäksi on merkityksellistä miettiä, millä oikeudella puutun ja keskustella vanhempien kanssa heitä kunnioittaen ja tasavertaisesti kohdellen.

2.6 Aiemmat tutkimukset

Iceheartsille on tehty useita opinnäytetöitä ja pro gradu- tutkielmia. Yksi opinnäytetöistä on tutkinut myös joukkueen kokoamisprosessivaihetta. Tutkimuskulma kyseisessä työssä oli kuitenkin eri kuin meidän työssämme. Irina Tiitinen on tehnyt opinnäytetyön vuonna 2013 siitä, millä perustein lapsia on valittu Icehearts-joukkueeseen. Opinnäytetyössä on kuvattu joukkueen koonnin prosessia ja tutkittu sitä, millaisia lapsia joukkueeseen valikoitui ja millä perustein. Työssä on haluttu selvittää, millaisia riskitekijöitä lasten elämässä on ollut. Tiitisen tutkimuksen tavoitteena on ollut saada vastauksia muun muassa kysymyksiin, miksi joukkueen koonnin prosessi on ollut toimiva ja millaisia haasteita prosessissa on nähty olevan sekä millaisia vahvuuksia ja haasteita verkostoilla on nähty olleen lapsia valittaessa.

Tiitinen toteaa joukkueeseen löytyneen lapsia, jotka tarvitsivat toimia hyvinvointinsa tukemiseen. Muun muassa yhteistyö päivähoidon osaavan henkilökunnan kanssa edesauttoi prosessin toimivuutta. Joukkueen koonnin prosessin haasteina todettiin kasvattajan ajankäytön rajallisuus ja sosiaalitoimen saaminen mukaan yhteistyöhön. (Tiitinen 2013, 33-34, 38.)

Lisäksi Iceheartsille on tehty vuonna 2011 opinnäytetyö Iceheartsin yhteistyöstä sosiaalitoimen ja koulun kanssa. Opinnäytetyössä selvitettiin, mikä merkitys Icehearts-yhteistyöllä on Siltamäen ala-asteen sekä Pohjoisen Perhekeskuksen Tapulin toimipisteen työntekijöille. Tutkimus toteutettiin kahta sosiaalitoimen ja kolmea koulun työntekijää haastatteleamalla ja haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. (Sillman & Strömdahl 2011, 2.)

Tulokset osoittivat, että tämänkaltaiselle kolmannen sektorin toiminnalle on tarvetta. Yhdeksi moniammatillisen yhteistyön tärkeimmistä tehtävistä katsottiin tiedonkulku, jonka avulla saavutetaan kaikkien osapuolten yhteinen tavoite: lasten kasvun ja yksilöllisten sosiaalisten tarpeiden huomioiminen. (Sillman & Strömdahl 2011, 18-19.) Myös tässä opinnäytetyössä sivutaan sosiaalitoimen ja Iceheartsin välistä yhteistyön laatua kokoamisprosessin aikana.

Vuonna 2007 Riikka Åstrand on tehnyt pro gradu -tutkielman, joka oli tapaustutkimus Iceheartsista ja Suvelan sirkuksesta. Tutkimuksessa paneuduttiin lasten ja nuorten syrjäytymisriskien ehkäisymahdollisuuksiin erityisesti pitkäjänteisen ohjatun harrastustoiminnan avulla. Icehearts-organisaation osalta Åstrand haastatteli Icehearts-kasvattajia. Hän halusi saada kasvattajien käsityksiä niistä riskitekijöistä, joiden keskellä heidän harrastajansa elävät sekä niistä toimenpiteistä, joilla Icehearts on näitä riskitekijöitä pyrkinyt torjumaan. (Åstrand 2007, 6-7.)

Tutkimustuloksena todettiin, että harrastustoiminta voi oikein järjestettynä tarjota lapsille ja nuorille hyvin kokonaisvaltaista kasvun tukea. Åstrand toteaa työssään, että tilanteissa, joissa harrastusyhteisö onnistuu luomaan nuorelle sen kaltaisen ilmapiirin, jossa hän voi tuntea olevansa arvostettu osa yhteisöä, voi harrastus tukea lapsen identiteetin tervettä kehitystä helpommin kuin muut elämänpiirit. Hän kirjoittaa, että harrastuksen kautta harrastajan maailmankuva laajenee, sosiaaliset taidot kehittyvät ja elämönhallintataidot paranevat. (Åstrand 2007, 142.)

Vaikka tutkimuksemme ei varsinaisesti selvitä Icehearts-toiminnasta saatavia hyötyjä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta, sivuamme näitä ilmiöitä. Nos-

tamme esiin Åstrandinkin työssä nousseet yhteisön sekä sosiaalisten taitojen merkityksen lapsen kasvuun ja kehitykseen.

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Kehityksen yksilöllisyys

Lapsen kehityksen osa-alueilla voidaan esittää niin sanotusti normaali kehityskulku, mutta se pitää sisällään hyvin suuretkin yksilölliset vaihtelut. Kehityksen eteneminen tapahtuu kuitenkin lapsilla samassa järjestyksessä. Varhaisvaiheessa lapsella kehittyy ensin tarkkaavaisuus, jonka jälkeen motoriikka ja lopulta kieli. Lapsen kehityksen eri osa-alueita ovat muun muassa sosioemotionaalisen kehityksen, kielen, havaintotoimintojen, motoriikan ja tarkkaavuuden osa-alueet. Näillä alueilla lapsen kehityksessä voi ilmetä erityisvaikeutta tai viivettä. Kehitykseen on todettu vaikuttavan perimän ja ympäristön välinen vuorovaikutus. (Koivunen 2009, 98-99.)

Esiopetuksen näkökulmasta merkittävä kehityksellinen kriisi on seitsemännen ikävuoden kriisi, jossa psykologisena muutoksena lapsen välitön ja luonnollinen suhtautuminen häviää ja lapsesta tulee ikään kuin oikukkaampi. Tämä merkitsee, että lapsi alkaa muodostaa uudella tavalla itsenäistä suhtautumista maailmaan. Sisäinen ja ulkoinen maailma eriytyvät, ja lapsi tiedostaa niiden eron. Seitsemännen ikävuoden kriisin piirteisiin kuuluu, että harkinta kehittyy: toiminnalla olevien seurausten merkitys alkaa avautua. Toisekseen lapsi saattaa olla joissain asioissa avoin, mutta osaa kätkeä jotakin muuta. Lapsi oppii peittämään pahan mielensä muilta. Tekojen mielekkyyden harkitsemista voidaan pitää uuteen kehitysvaiheeseen siirtymisen merkkinä. Se on myös koulu- ja oppimisvalmiuksien psykologinen perusedellytys. (Hakkarainen 2002, 45.)

Lapsen kehityksestä puhuttaessa tulisi aina muistaa, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen yksilö ja oma persoonansa. Jo syntyessään ihmisellä on oma temperamenttinsa eli luonteenlaatunsa. Yleinen vireystaso, ärtyvyys, sopeutumiskyky, reagoitiherkkyys ja mieliala ovat temperamenttitekijöitä. Vaikka kehityksessä on tiettyjä kaikille yhteisiä lainalaisuuksia, jokainen lapsi kehittyy omalla yksilöllisellä tavallaan. Sen vuoksi on mahdotonta luoda yhtä tiettyä kuvaa siitä, millainen tietyn ikäisen lapsen tulisi olla. Lasta ei tulekaan verrata sisaruksiin, sukulaisiin tai naapurin lapseen vaan jokaisella lapsella on oikeus olla oma itsensä. (Jarasto & Sinervo 2000, 18-19.)

Lasten ja nuorten ollessa kyseessä onkin huomioitava heidän kehitystasonsa yksilöllisesti. Monet käyttäytymiseen liittyvät piirteet saattavat olla tietyssä iässä kehitysvaiheeseen liittyviä ja toisessa iässä psyykkiseen häiriöön viittaavia. Nykyisin lapsen itsensä antama tieto omasta tilanteestaan ja psyykkisistä ongelmista nähdäänkin keskeisenä. (Kumpulainen 2004, 131.)

”Normaaliuden” kriteerit ovat käyttäytymistä arvioidessa aina sopimuksenvaraisia – siis myös poikkeavuus ja erilaisuus. Kriteerit voivat pohjautua esimerkiksi tilastollisiin tai mitattaviin eroihin sekä yhteisön asettamiin normeihin. Usein erilaisuuden kokeminen kertoo havainnoijan subjektiivisesta näkemyksestä. (Sinkkonen & Pihlaja 1999, 124.)

Silloin, kun lapsella on kehityksellisiä haasteita, kuten kielellisiä vaikeuksia, varhainen ylivilkkaus tai vuorovaikutustaidollisia puutteita, on tärkeää, että ympäristössä hänen pulmansa havaitaan ja ymmärretään oikein. Taitoalueiden puutteisiin kohdistuvaa interventiota merkittävämpää voi usein olla lapsen suojaavien tekijöiden vahvistaminen. Lapsen on tärkeää saada tulla kehityksellisistä haasteistaan huolimatta hyväksytyksi. On myös merkityksellistä, että hänelle on tarjolla onnistumisen elämyksiä. (Pulkkinen 2002, 245.)

Jokaisen ihmisen ainutlaatuisuuden tunnistaminen ja tiedostaminen jo koamisprosessivaiheessa on äärimmäisen tärkeää. Näin mahdollistetaan se, että nähdään ne lapset, jotka tarvitsevat tämänkaltaista tukea. Toisaalta näh-

dään ne tilanteet, jolloin tämänkaltaiselle tuelle ei ole tarvetta. Mielestämme Icehearts-kasvattajan olisi tarpeen jatkuvasti reflektoida omaa toimintaansa, etteivät esimerkiksi omat ennakkokäsitykset niin sanotusta ”normaalista” ja toisaalta ”epänormaalista” käyttäytymistä pääse liian suureen rooliin kokoamisprosessivaiheessa.

Olemme pohtineet ja myös Iceheartsin työntekijöiden kanssa keskustelleet siitä, ettei ole itsestään selvää, että lapsen oireilu näkyy ulospäin ja tähän on kiinnitettävä joukkueen kokoamisprosessivaiheessa huomio. Ylivilkkaudella voi kiinnittää aikuisen huomion, mikä määrittyy ongelmaksi, mutta lapsen vetäytyneisyttä ja hiljaisuutta ei välttämättä niin helposti rekisteröidä tai se ei aiheuta huolta. Tällainen lapsi voi kuitenkin kärsiä ja voida jopa joissain tapauksissa huonommin kuin lapsi, joka oireilee ulospäin.

3.2 Sosiaaliset taidot ja yhteisöllisyys

Sosiaalisen verkoston on todettu olevan merkittävä tekijä ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Yhteisöllisyyden puuttumisen on todettu sen sijaan näkyvän yhteiskunnassa lisääntyvinä sosiaalisina ongelmina. On kuitenkin muistettava, ettei yhteisöllisyys vaikuta kaikkiin samalla tavalla tai automaattisesti. Se, kuinka tärkeänä ihmiset pitävät yhteisöllisyyttä ja kuinka he onnistuvat luomaan sosiaalisia suhteita, vaihtelee. (Ghazanfari 2008, 142-143.)

Icehearts-toimintamallin tavoitteena on tuoda turvaa ja pysyvyyttä lapsen elämään. Lapselle halutaan antaa tärkeä kokemus ryhmään kuulumisesta ja taata se, että lapsella olisi ainakin yksi turvallinen aikuinen vierellään lapsuuden ja nuoruuden eri vaiheissa. Ennen kaikkea lapselle halutaan antaa tasapainoisen kasvun kannalta merkittäviä tunnekokemuksia siitä, että lapsi on arvokas ja hänen ajatuksensa ovat tärkeitä. (Icehearts ry 2013.)

Icehearts-joukkueen kokoamisprosessi aloitetaan lasten ollessa esiopetusikäisiä. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan esiopetuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä on tukea lapsen sosiaalista kehitystä ja rakentaa pe-

dagoginen työ esiopetusryhmissä sosiaalista kehitystä tukevalla tavalla. Aikuis-
ten antama tuki ja malli lapsen ympäristössä ovat olennaisia niin myönteisen
minäkuvan rakentumisessa kuin kehityksessä kohti impulssien säätelyä, omien
ja toisten tunteiden tunnistamista ja tunteiden ilmaisua. (Pulkkinen 2002, 244.)

Lapsen kognitiivisen kehityksen tutkimuksen pioneerin Jean Piaget'n ajattelu on
suuresti vaikuttanut kasvatopsykologiaan (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007,
110). Piaget on kuvannut kouluikää edeltävän ajan kehitystä siirtymisenä yksi-
löllisestä itsekeskeisyydestä loogiseen ajatteluun ja sosiaalisuuteen (Hakkarai-
nen 2002, 28). Tätä nykyä kehitystä tarkastellaan ennemminkin jatkumona kuin
siirtyminä tasolta toiselle, mutta joka tapauksessa esiopetusikäinen lapsi ei ole
sosiaalisissa suhteissaan enää yhtä minäkeskeinen kuin aiemmin. Samanikäis-
ten toverien merkitys kasvaa. Tässä iässä vertaisryhmätyöskentely on lapselle
mieleistä. Oppiminen ja toiminta kiinnostavat. Kyky toimia yhteistoiminnassa
alkaa tässä iässä kehittyä. (Lehtinen ym. 2007, 110; Lummelehti 2001, 55; Par-
vela & Sinkkonen 2011, 30.)

Sosiaaliset taidot rakentuvat kiintymyssuhteissa ja leviävät niistä kaikkeen vuo-
rovaikutukseen. Lapsen tärkein kehitystehtävä onkin ensimmäisten elinvuosien-
sa aikana kiintymyssuhteen luominen tunnetasolla tärkeisiin aikuisiin. Tämä
suhde on lapsen sosiaalisen kehityksen ja sosiaalisten taitojen pohja, mutta
myös lapsen kognitiivisten kehityksen pohja. Turvallisessa kiintymyssuhteessa
lapsi rakentaa käsityksen itsestään itsenäisenä olentona sekä käsityksen siitä,
miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa. Minuuden kehittymisen seurauksena tulevat
mahdollisiksi tunteiden säätely ja itsekontrolli, jotka ovat sosiaalisen kompe-
tenssin osatekijöitä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 20-26.)

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan niin ikään kykyä ymmärtää toisen ihmisen tun-
teita ja näkökantoja. Empatia ja sympatia, hienotunteisuus ja sosiaalinen herk-
kyys ilmenevät ihmisten välisessä kanssakäymisessä sosiaalisina taitoina. (Kel-
tikangas-Järvinen 2010, 22-23.) Sosiaalisia taitoja tarvitsemme sopeutuessam-
me ryhmiin ja lukemattomissa muissa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa
(Kauppila 2005, 125).

Keskeisimpänä sosiaaliin taitoihin kuuluu laaja varasto vaihtoehtoisia toimintamalleja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi ja kyky valita keinoista tilanteeseen sopiva ratkaisu. Kun ihminen on sosiaalisesti taitava, hän osaa tarpeen mukaan esimerkiksi vetäytyä, tarttua ongelmaan, sovittaa tai neuvotella tilanteessa. Sosiaalisesti taitavan ihmisen valitsema malli on rakentava ja asianmukainen. Jos ihmisellä on edellä mainittuja keinoja sosiaalisten ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi, hän onnistuu näiden tilanteiden selvittämisessä eikä tunne tarvetta turvautua aggressioon. (Keltikangas-Järvinen 2010, 22.)

Ihmisen olemukseen sosiaalisena olentona kuuluu halu liittyä toisiin ihmisiin. Tunne ryhmään kuulumisesta syntyy liittymisen ja samaistumisen seurauksena. Jokainen liittyy ryhmään itselleen tyypillisellä ja turvallisella tavalla. (Sinkkonen & Pihlaja 1999, 129.) Yhteisön jäsenyys, mikä tarkoittaa fyysisen läheisyyden lisäksi samojen käytäntöjen tuntemista ja noudattamista, luo yhteenkuuluvuutta yhteisön jäsenien kesken (Lahikainen & Pirttilä-Backman 2006, 17). Joukossa on mahdollista oppia toimimaan ryhmässä ja arvostamaan toisten ihmisten taitoja. Lapselle on merkityksellistä saada nähdä itsensä tärkeänä osana kokonaisuutta. Joukko tarjoaa edellytyksiä rakentaa itsetuntoa. (Cacciatore & Koiso-Kanttila 2008, 101.)

Icehearts-joukkueeseen pääsy vaatii avun tarpeen, mikä tarkoittaa joidenkin lasten kohdalla sitä, että heillä on esimerkiksi keskittymis- ja käyttäytymishäiriöitä sekä puutteita sosiaalisissa taidoissa. Icehearts-joukkueisiin suositellaan lapsia, joilla on vaikeuksia toimia ryhmässä. Väkivaltaisuus joukkue toiminnassa on kielletty ja siihen aktiivisesti puututaan. Toimintamallin pääajatuksena on lasten tukeminen ja kasvattaminen nimenomaan joukkueurheilun tai muun ryhmässä tapahtuvan harrastuksen avulla. (Turkka & Turkka 2008, 14-15, 17.)

3.3 Sosiaalinen pääoma

Lasten hyvinvointia voidaan tarkastella monella tasolla. Hyvinvointi rakentuu niin kunnan, yhteiskunnan ja globaalillakin tasolla kuin arkielämään ja lähiympäristöön sijoittuvilla areenoilla, kuten perheen, ystävien, koulun ja esimerkiksi

sosiaalityön ympäristöissä. Tolosen (2009, 145) mukaan Bourdieu luokittelee pääoman lajeiksi taloudellisen, kulttuurisen, sosiaalisen ja symbolisen pääoman. Taloudellisen ja inhimillisen pääoman rinnalla viimeaikainen tieteellinen keskustelu on korostanut näissä mikro-, meso- ja makrotason yhteisöissä mahdollisesti sijaitsevan sosiaalisen pääoman merkitystä hyvinvoinnille. (Ellonen & Korkiamäki 2006, 221.)

Suosioistaan huolimatta sosiaalisen pääoman käsitteelle ei ole onnistuttu laati-
maan yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Käsitettä on pidetty ongelmallise-
na muun muassa siksi, että käsite kantaa historiallista painolastia, joka viittaa
pääasiassa taloudelliseen pääomaan. Lapset eivät voi lain mukaan kuitenkaan
omistaa tai myydä omaisuutta suoraan, minkä vuoksi se luo kuvaa lapsista tule-
vaisuuden aikuisina, ei toimijoina tässä ja nyt. (Kiili 2006, 39.) Keskustelu niin
sosiaalisen pääoman syntyperästä, ominaisuuksista kuin vaikeuksista on
ollut ristiriitaista, mutta näiden toisistaan eriytyneiden tutkimusteorioiden taustal-
ta löytyy kuitenkin yhtenevä käsitys siitä, että sosiaalinen pääoma kiinnittyy so-
siaalisiin verkostoihin, normeihin ja luottamukseen (Ellonen & Korkiamäki 2006,
223-224.)

Lasten ja nuorten sosiaalisen pääoman on katsottu näkyvän yhteisöllisyydestä
kumpuavana turvallisuutena ja yhteenkuuluvuuden tunteena. Sosiaalinen pää-
oma tai sen puute vaikuttaa laajasti lasten ja nuorten hyvinvointiin. Pääsääntöi-
sesti sosiaalisen pääoman on katsottu vaikuttavan myönteisesti lasten ja nuor-
ten terveyteen sekä kasvuun ja kehitykseen. (Ellonen & Korkiamäki 2006, 234-
238.)

Tolonen (2009, 145) kirjoittaa, että Bordieun (1997) mukaan sosiaalisen pää-
oman kertyminen keskittyy jälkimodernissa yhteiskunnassa pitkälti perheen ul-
kopuolisiin verkostoihin kuten yhdistyksiin, järjestöihin, liittoihin ja erilaisiin klu-
beihin. Kaikista sosiaalisista suhteista ei kuitenkaan seuraa automaattisesti po-
siitiivisia vaikutuksia, vaan esimerkiksi James Colemanin mukaan vain verkosto,
joka kykenee muodostamaan normeja ja ylläpitämään niitä, tuottaa sosiaalista
pääomaa. Lisäksi Colemanin mukaan sosiaalisen pääoman muodostumisessa

on tärkeää, että yhteisön jäsenet tuntevat toisensa, luottavat toisiinsa ja kontrolloivat toisiaan. Tällöin sosiaalista pääomaa voidaan kerryttää keskinäisen tuntemisen sekä tunnustamisen kautta. Sosiaalisesta pääomasta on apua verkostoihin mukaan pääsemisessä ja se auttaa yksilöä käyttämään verkostojen voimaa omiksi voimavaroikseen. (Ellonen & Korkiamäki 2006, 225; Tolonen 2009, 145.)

Icehearts-joukkueen kokoamisessa joidenkin valintojen taustalla on kyse vain sosiaalisen verkoston puuttumisesta (Wickström 2014, 37.) Joukkueissa on esimerkiksi paljon yksinhuoltajaperheitä, joissa tarvitaan sosiaalista tukea. Toiminnan yksi päämäärä on lasten ja perheiden sosiaalisen verkoston tukeminen, jotta perheet voisivat käyttää niiden voimaa omina resursseinaan. (Turkka & Turkka 2008, 56-57.)

3.4 Osallisuuden tukeminen

Osallisuus edellyttää tekoja, joissa ihmiselle annetaan mahdollisuus osallistua johonkin tai olla osallisena jossain. Osallisuus ei ole teknistä tai hallinnollista, vaan se käsittää lapsen yksilönä, yhteiskunnan ja inhimillisen yhteisön jäsenenä ja toimijana. (Hotari, Oranen, Pösö 2009, 130.) Suomessa lasten osallistumisoikeuksien taustalla on vaikuttamassa useita säädöksiä ja asiakirjoja, joista erityisen tärkeitä ovat Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien julistuksesta vuodelta 1959 kehittynyt Lapsen oikeuksien yleissopimus. Lasten toimijuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia määrittää muun muassa se, miten lapset ja lapsuus julkisessa keskustelussa ymmärretään. (Kiili 2006, 22.)

On esitetty, että lapsia ja lapsuutta koskeva keskustelu on tyypistynyt kahden näkökulman väliseksi keskusteluksi. Lapset ymmärretään joko vaarallisina tai lapset ovat ryhmä, joka on vaarassa. Lasten näkeminen joko uhkina tai uhreina kaventaa lasten mahdollisuuksia toimia omassa lähiympäristössään. (Kiili 2006, 23.) Uhriutta painottava lapsikäsitys voi pitää sisällään oletuksen lapsesta passiivisena toimijana ja antaa siten aikuiselle itsestään selvästi tilaa. Jos lapsi

nähdäänkin uhkana, tullaan osallisuuden kannalta ristiriitaisimpiin kysymyksiin. Vaarallisina ja pahoina koettujen ihmisten oikeuksia kun perinteisesti väheksytään yhteiskunnassa. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 131).

Lapsia ja lapsuutta koskevassa keskustelussa on tuotu vuosituhanen vaihteesta lähtien yhä voimakkaammin esiin lasten toimijuutta ja osallisuutta sekä sen merkitystä lapsen hyvinvointiin. Lasta ei nähdä avuttomana ja aikuisten päätöksenteon varassa olevana, vaan nähdään, että hänen osallisuudelleen tulee luoda yhteiskunnassa tilaa. Myös yhteiskuntapoliittisen suunnittelun ja päätöksenteon kannalta lasten näkemysten tavoittamista pidetään tärkeänä (Hurtig 2003, 35.)

Lapsen osallisuuden vahvistamisen näkökulmasta tärkeää on kuulluksi tuleminen sekä kyky nähdä lapsi yksilöllisesti omista lähtökohdistaan käsin. Kokemus osallistumisesta syntyy usein kuulluksi tulemisen ja luottamuksen kautta. Kun lapsi kokee, että hänestä ollaan aidosti kiinnostuneita, vuorovaikutus muuttuu usein avoimemmaksi ja lapsi voi antaa tietoa, jolla voi olla esimerkiksi merkittävää vaikutusta hänen hyvinvointiinsa. Tiedon jakaminen ja antaminen on yksi tärkeä osallistumisen muoto. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 123-124.)

Laajasti katsottuna osallisuudella tarkoitetaan yhteisöön liittymistä, siihen kuulumista ja siihen vaikuttamista. Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten hän saa olla mukana toteuttamassa, suunnittelemassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Identiteetin kehittymisen ja yhteiselämän taitojen oppimisen kannalta on ratkaisevaa, että ihmisellä on mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselleen merkityksellisissä yhteisöissä. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 117.) Lapsen osallisuuden toteutumista arvioitaessa on huomioitava lapsen sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset olosuhteet. Osallisuuteen vaikuttavat tietyt voimavarat, kuten ihmisen käsitys itsestään sekä taloudelliset resurssit. (Muukkonen 2009, 134.)

Lasten osallistumista sekä edistävä että estävä tekijä on ikä. Erilaiset odotukset liittyvät ikään oleellisesti erityisesti institutionaalisissa ympäristöissä. Koulussa

esikoululaisen tai ensiluokkalaisen asemat ovat erilaiset ja niihin liittyy erilaisia velvoitteita siitä, miten tulee käyttäytyä. Ikä ja valta ovat lasten keskinäisessä toiminnassa sellaisia sosiaalisia rakenteita, jotka ovat sekä voimavaroja että heikkouksia. Vaikka ikä on hyvin henkilökohtainen kokemus, niin sen määrittymistä raamittavat monet yhteiskunnalliset tekijät eikä yksikään yksilö ole vapaa ikänormeista (Kiili 2008, 90.) Vaikka ikä ja kehitystaso voivat yhdenmukaistaa lapsen osallisuuden tukemisen keinoja, eivät ne kuitenkaan vielä itsessään kerro, kuinka kunkin lapsen kanssa tulisi toimia. Lapsen osallisuuden tukemisessa tärkeää olisikin katsoa lasta yksilönä hänen omat lähtökohtansa huomioiden. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 128, 122, 123).

Hotari, Oranen & Pösö (2009, 128, 132) esittävät huomion, että lasten osallisuuden edistämiseksi tärkeä konkreettinen teko olisi lasten kanssa työskenteleeseen varatun ajan lisääminen. Heidän mukaansa lapsen osallisuuden tarve voi myös riippua siitä, millä tavoin hän on osallisena kotona tai toverien seurassa. Jos kuulluksi tulemisen ja osallisuuden tarve ei muutoin täyty, lapsen tarve kuullevalle ammattilaiselle on todellinen. Icehearts-toimintamallin avulla lapsia osallistutetaan normaaliin yhteiskunnalliseen toimintaan heitä arvostaen ja kunnioittaen. Lisäksi lapsi saa olla toiminnan kautta toimijana yhtenä yhteisön jäsenenä. Tärkeintä ei ole liikunnallinen suoritus, vaan yhdessä oleminen ja tekeminen. (Turkka & Turkka 2008, 14-15.)

4 TUTKIMUSPROSESSI

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Kappaleen alussa käsittelemme tutkimuskysymyksiämme ja niiden muovautumista. Lisäksi tarkastelemme tutkimushaastattelua teorian avulla sekä perustelemme, miksi valitsimme juuri kyseisen tutkimusmenetelmän opinnäytetyöhömme. Kappaleen loppupuolella käsittelemme yksityiskohtaisesti opinnäytetyön toteuttamista ja

analysointia.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiemme muotoutuminen alkoi yhteisellä pohdinnalla siitä, mihin asioihin me ja Icehearts haluamme tutkimuksessa keskittyä ja mihin pyrimme saamaan vastauksia. Laatimamme kysymykset muokkautuivat vielä tutkimussuunnitelman esittämisen jälkeen. Pyrimme ottamaan tutkimuskysymysten laadinnassa huomioon, että kykenemme asettamaan tutkimusongelmamme sujuvasti oikeanlaiseen teoreettiseen viitekehykseen ja että kysymykset ovat mahdollisimman selkeitä.

Tutkimuksellamme pyrimme saamaan vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Mikä merkitys Icehearts-joukkueen kokoamisprosessin pituudella on ammattilaisten näkemysten mukaan?
- 2) Miksi toiminnan aloittaminen on tärkeää lapsen ollessa esiopetusiässä?

Näiden tutkimuskysymysten avulla toivoimme selvittävämmä, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä Iceheartsilla ja sen yhteistyötahoilla on kokoamisprosessin pituudesta ja sen aloittamisajankohdasta. Toivoimme, että haastateltavat nostaisivat esiin näkemiään mahdollisuuksia ja toisaalta myös haasteita kokoamisprosessin piirteisiin liittyen.

Edellä mainitut asiat on tärkeä selvittää ensinnäkin siitä syystä, että Icehearts-toiminnan rahoittajat päättäjätaholta ovat esittäneet kysymyksiä kokoamisprosessin toteutumiseen liittyen. Tutkimuksen tarkoitus on tarkastella kokoamisprosessin toteutumista ammattilaisten näkemysten sekä teorian pohjalta. Icehearts-toiminta kuitenkin edellyttää virkamiesjohdon tukea ja luottamusta, joten on tärkeää, että kaikille tehdyille ratkaisuille löytyy perustelut.

Toisaalta näemme tutkimuskysymykset tärkeiksi lasten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta. Toiminnan tarkoituksena on kuitenkin tavoittaa apua tarvitsevat lapset ja tämän toteutumista haluamme olla tutkimuksellamme tukemassa. Toivoimme, että tutkimuksemme avaisi näkymiä siitä, onko kokoamisprosessin toteutuminen nykyisellään lasten eduksi. Kaiken kaikkiaan toivoimme saavamme ammattilaisten näkemyksiä kuuluviin ja että niitä voitaisiin hyödyntää työn kehittämisessä.

4.2 Puolistrukturoitu haastattelu

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin teemahaastatteluin haastatteleamalla Iceheartsin kasvattajaa sekä Icehearts-joukkueen poikien valintaprosessiin osallistuneita tahoja sosiaalitoimen puolelta ja sivistystoimesta varhaiskasvatuksen puolelta.

Tutkimustarkoituksessa tehty haastattelu eli tutkimushaastattelu on systemaattinen tiedonkeruun muoto: sillä on tietyt tavoitteet ja pyrkimyksenä on saada luotettavaa ja pätevää tietoa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 203). Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 200) mukaan haastattelun etu menetelmänä on siinä, että aineiston keruuta on mahdollista joustavasti säädellä tilanteen mukaan ja myötäillä vastaajia. Hirsjärven & Hurmeen (2001, 34) esittämä huomio siitä, että haastattelutilanteessa esiin tulevat ei-kielelliset vihjeet auttavat vastausten ja niiden merkitysten ymmärtämisessä, vaikutti myös menetelmämme valintaan.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu onkin päämenetelmänä, mutta tiedonkeruumenetelmien tulee aina olla perusteltuja. On pohdittava kunkin menetelmän soveltuvuutta juuri kyseessä olevan ongelman ratkaisemiseen. Haastattelu päädytään valitsemaan usein ensinnäkin siksi, että halutaan antaa haastateltaville mahdollisuus riittävän vapaaseen itseilmaisuun. Tällöin haastateltava on tutkimuksessa aktiivisena toimijana, subjektina. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 200.)

Perehdyttyämme tutkimuskirjallisuuden huomioihin ja keskusteltuamme ohjaajamme kanssa pohdimme vielä asiaa ja varmistuimme, että aiheeseemme parhaiten sopii haastattelu. Vakuutuimme siitä, että todennäköisesti saisimme perusteellisimmin vastaukset kysymyksiimme haastatteleamalla ihmisiä kasvotusten. Tällöin myös tarkentavien kysymysten esittäminen on helpompaa kuin tehtäessä esimerkiksi kysely sähköpostitse. Tällöin olisi ollut myös riski, että vastaukset viipyisivät tai emme saisi niitä lainkaan.

Käytimme puolistrukturoitua menetelmää, teemahaastattelua. Puolistrukturoiduille haastatteluille ominaista on, ettei kaikkia haastattelun näkökohtia ole löyty lukkoon. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joiden ympäriltä keskustellaan. Olennaista siis on tiettyjen teemojen varassa eteneminen ja tarkasti määriteltujen kysymysten puuttuminen. Kenties merkittävin syy sille, että valitsimme juuri teemahaastattelun on se, että menetelmässä huomioidaan haastateltavien tulkinnat ja asioille antamat merkitykset. Lisäksi koimme merkityksellisenä tilanteessa syntyvän vuorovaikutuksen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48.)

Hirsjärven & Hurmeen (2001, 47) mukaan teemahaastattelu pohjautuu Mertonin, Fiskin ja Kendallin (1956) kohdennetun haastattelun teoriaan. Oman tutkimuksemme kohdalla se toteutui seuraavalla tavalla. Tiesimme, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen – tässä tapauksessa olleet osallisina Icehearts-joukkueen kokoamisprosessissa. Selvitimme tutkittavaan ilmiöön eli Icehearts-joukkueen kokoamisprosessiin liittyviä rakenteita ja kokonaisuutta. Näin

pystyimme arvioimaan, mitkä asiat ovat olennaisia ja kykenimme laatimaan haastattelurungon.

Haastattelujen teemat tarkentuivat tutkimuskysymyksiä ja kirjoittamaamme teoriaa tarkastelemalla ja arvioimalla. Kirjasimme haastattelurunkoomme teemojen alle vielä tarkentavia alaotsikoita, joista osa oli kysymysmuodossa. Pääteemoitamme olivat ennaltaehkäisy ja varhainen tuki, osallisuus, sosioemotionaalinen kehitys, moniammatillisuus ja kokoamisprosessissa mukana oleminen.

4.3 Haastateltavien valinta ja haastattelujen toteutus

Haastattelimme kuutta henkilöä, jotka valikoituivat yhteistyössä Iceheartsin kanssa. Saimme Iceheartsilta listan, jossa oli niiden henkilöiden yhteystiedot, jotka olivat olleet kokoamisprosessissa mukana. Valitsimme listalta summittain neljä työntekijää ja kaksi muuta valikoitui sen perusteella, että olimme nähneet heidät eräässä Iceheartsin yhteistyökokouksessa aiemmin. Kokouksessa kerroimme aluilla olevasta opinnäytetyöstämme ja tarpeestamme saada haastateltavia tutkimusta varten. Nämä kaksi työntekijää, jotka valikoituivat myöhemmin haastateltaviksi, ilmoittivat jo tuolloin halukkuudestaan osallistua opinnäytetyöhömme.

Arvioimme, että valitsemamme haastateltavat voisivat tuoda työhömme todennäköisimmin tarpeellista tietoa, koska he olivat olleet kokoamisprosessissa vahvimmin mukana. Haastattelimme Iceheartsin kasvattajaa ja sivistystoimen puolelta esikoulun lastentarhanopettajaa, päiväkodin johtajaa sekä konsultoivaa erityislastentarhanopettajaa. Sosiaalitoimesta haastattelimme sosiaaliohjaajaa ja sosiaalityöntekijää.

Sivistystoimen haastattelut toteutimme parihaastatteluna ja loput yksilöhaastatteluina. Parihaastatteluun päädyimme sosiaaliohjaajan ja sosiaalityöntekijän

kanssa heidän ehdotuksensa jälkeen pohdittuamme asiaa tutkimuksellemme siitä koituvien etujen tai mahdollisten riskien kannalta. Kyseessä on työpari, ja toivoimmekin parihaastattelun ansiosta parhaassa tapauksessa saavamme esiin moniammatillista vuoropuhelua yksikön sisältä haastattelutilanteessa. Riskiksi arvioimme sen, että toinen haastateltavista olisi tilanteessa toista dominoivampi ja toinen ei joko uskaltaisi tuoda haluamaansa asiaa esiin tai saisi suunvuoroa. Haastateltavien välillä ei kuitenkaan ollut hierarkkista eroa, minkä katsoimme osaltaan pienentävän tätä mahdollista riskiä.

Emme tunteneet haastateltavia etukäteen, joten oli vaikeaa etukäteen arvioida parihaastattelun sujuvuutta kyseisen työparin kohdalla. Sovimmekin kiinnittävämme haastattelutilanteessa erityistä huomiota siihen, että molemmat haastateltavat saavat puheenvuoroja ja kohdentavamme kysymyksiä tarpeen mukaan suoraan hiljaisemmalle osapuolelle. Haastattelu kuitenkin sujui hyvin, ja haastateltavien välille muodostui mielessämme toivomaamme vuoropuhelua.

Haastattelut olivat kestoiltaan noin 30-50 minuutin mittaisia. Käytimme tallennusmenetelmänä nauhoitusta. Melkein joka kerralla meillä molemmilla oli oma nauhuri, jottemme joutuisi tilanteeseen, jossa ainoa nauhuri lakkaisi jostain syystä kesken haastattelun toimimasta. Sovimme aina etukäteen molempien roolit tulevassa haastattelutilanteessa. Toinen oli päävastuussa kysymysten esittämisestä ja siitä, että laatimamme teemat nousisivat keskusteluissa esiin. Toinen oli enemmän kuuntelijan roolissa. Kuitenkin myös kuuntelijan roolissa oleva sai esittää kysymyksiä, jos sellaisia tuli mieleen tai tuntui, että toinen ei huomaa tarttua johonkin haastateltavan lausumaan. Roolit vaihtuivat aina jokaisessa haastattelussa, jotta vastuu jakaantuisi tasaisesti.

Haastattelutilanteet oli järjestetty siten, että saimme keskustella rauhassa ilman häiriötekijöitä ja kaikki työntekijät olivat varanneet haastattelulle selkeästi oman ajan. Halusimme saada haastattelutilanteista mahdollisimman rentoja, jotta haastateltavien olisi helppo vastata kysymyksiimme. Koimme hieman epäonnistuneemme tässä erityisesti ensimmäisten haastattelujen kohdalla, jolloin oma jännityksemme vaikutti haastattelujen tunnelmaan. Koemme, että aluksi sor-

ruimme noudattamaan liiaksikin haastattelurunkoamme, jolloin keskityimme enemminkin kysymysten esittämiseen kuin vastausten kuulemiseen (Hirsjärvi & Hurme 2010, 124).

Haastattelijan aktiivisella kuuntelemisella voi olla usein tärkeämpi merkitys kuin kysymysten esittämisellä. Hyvä haastattelija ymmärtää nopeasti vastauksen olennaisen merkityksen ja näkee jatkokysymykset, jotka haastateltavan vastaus avaa. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 103.) Kuten edellä mainitsimme, koimme erityisesti ensimmäisissä haastatteluissa hieman epäonnistuneemme. Tämä tuli ilmi ensimmäisten haastattelujen aineistoa analysoitaessa. Emme olleet osanneet esittää riittävän hyviä kysymyksiä, joten näissä aineistossa olikin muihin haastatteluihin verrattuna enemmän sellaista tietoa, jota emme voineet tutkimuksessa hyödyntää. Oman jännityksemme ja kokemattomuutemme lisäksi arvelemme syyksi sen, ettei haastattelujen alkuvaiheessa ollut vielä muodostunut niin selkeää kuvaa siitä, millaisia asioita olemme hakemassa.

Toisaalta Hirsjärvi ja Hurme (2010) muistuttavat, että haastattelujen epäonnistumiseen on usein syynä haastateltava. Esimerkiksi aihealueen arkaluonteisuus voi vaikuttaa haastateltavaan passivoivasti. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 126.) Yhden haastattelun kohdalla huomasimme, että haastateltava koki tilanteen vaikeaksi. Arvelimme tämän johtuvan ainakin osittain siitä, ettei hänellä vaikuttanut olevan pelkästään varauksettoman positiivisia käsityksiä Iceheartsin kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Yritimme vaikuttaa tunnelmaan keventävästi esimerkiksi kiinnittämällä huomiota omaan kehon kieleen ja kasvon ilmeisiin.

Kokematon haastattelija ei usein siedä hiljaisuutta eikä siten anna haastateltavalle tarpeeksi aikaa vastaamiseen (Hirsjärvi & Hurme 2010, 124). Aineistoja lukiessa sai huomata konkreettisesti muutoksen ja kehittymisemme haastattelijoina. Ensimmäisiä haastatteluja tehdessä oli muutamia tilanteita, joissa täytimme haastateltavien vastauksia. Hiljaiset hetket tuntuivat kiusallisilta ja sellaiset tilanteet halusi välttää esittämällä nopeasti jatkokysymyksen. Keskittyminen meni alussa helposti seuraavan kysymyksen miettimiseen, minkä vuoksi haas-

tateltavan vastaus saattoi mennä osittain ohi. Oli onni, että meitä oli haastattelutilanteissa kuitenkin kaksi, jolloin toinen osasi ehkä esittää tilanteessa sen oikean jatkokysymyksen. Kun haastattelutilanne alkoi tulla tutummaksi, omaan olemiseen sai varmuutta ja rauhaa. Näin haastattelutilanteet olivat kaikille osapuolille miellyttävämpiä ja tutkimusta ajatellen onnistuneempia.

4.4 Aineiston analyysi

Analysoimme haastatteluaineistomme käyttämällä analyysimenetelmänä teemoittelua. Analyysivaiheessa siis tarkastelimme asioita, jotka nousivat esiin useassa haastattelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 173.) Teemoiksi valikoitui myös sellaisia asioita, jotka nousivat vain yhdestä haastattelusta, mutta olivat sisällöltään tärkeitä tutkimuksemme kannalta.

Hirsjärven & Hurmeen (2001, 143) mukaan aineisto kannattaa lukea läpi moneen kertaan uusien ajatusten ja kysymysten heräämisen mahdollistamiseksi. Ennen varsinaista analyysin kirjoittamista ja tulosten purkamisen aloittamista kävimmekin aineistoa läpi useaan otteeseen sisäistääksemme sen ja ymmärtääksemme kaiken sanotun merkityksen. Pyrimme löytämään tiettyjä teemoja, havainnoimme niiden toistumista ja arvioimme, mikä on merkityksellistä tutkimuksemme kannalta ja mitkä asiat vastaavat tutkimuskysymyksiimme.

Hirsjärvi ym. (2007, 220) muistuttavat, ettei tutkija pysty hyödyntämään kaikkea kerättyä materiaalia eikä kaikkea ole tarkoituksenmukaista analysoida. Heidän mukaansa aineiston runsaus onkin yksi laadullisen tutkimuksen analyysivaiheen haasteista. Haastatteluaineistoa kertyi monen kymmenen sivun verran ja teemoittelu vei oman aikansa. Teemoja miettiessämme huomasimme, että aineistossa on todella paljon sellaista tietoa, joka mielenkiintoisuudestaan huolimatta ei vastaa tutkimuskysymyksiimme. Aineistosta kuitenkin nousi myös paljon sellaista asiaa, joka vastaa tutkimuskysymyksiimme ja jota voimme hyödyntää.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä kappaleessa käsittelemme tärkeimpiä ja keskeisimpiä haastatteluista esiinnousseita asioita tutkimuskysymystemme kannalta. Teemat ovat joko toistuneet useammassa haastattelussa tai vain jossain tietyssä. Olemme poimineet haastatteluaineistosta suoria lainauksia, joita tarkastelemme tässä kappaleessa. Osassa lainauksista olemme häivyttäneet puhujan murretta haastateltavien anonymiteetin säilymistä varten.

5.1 Apua tarvitsevien lasten tavoittaminen

Haastatteluissa nousi yhteys kokoamisprosessin pituuden ja apua tarvitsevien lasten tavoittamisen välille.

Ja sinne ehkä ohjautuu sitä kautta oikeita lapsia, kun että jos käy kerran tapaamassa ja napataan joku, joka ei sitten millään tavalla kykeniskään siihen toimintaan, niin siinä mielessä ihan hyvä, että he pystyy käyttämään aikaa siihen kunnolla ja arvioimaan.

Tällanen todella pitkä kokoamisprosessi on taannut myös sen, että varmaan myös aika tarkasti ollaan myös nyt valittu kuitenkin sellaisia lapsia, joilla on tarve.

Haastateltavat näkivät, että pitkä kokoamisprosessi vähentää sitä riskiä, että toimintaan valikoituisi lapsia, jotka eivät hyötyisikään toiminnasta tai heillä ei olisi siihen tarvetta. Arvioinnille ja havainnoinnille tulisikin haastateltavien mielestä varata hyvin aikaa. Kuten aiemmin lapsen kehityksen yksilöllisyyttä käsitellessämme kirjoitimme, ei ole itsestään selvää, että lapsen oireilu näkyy ulospäin. Ylivilkkaudella voi kiinnittää aikuisen huomion, mutta lapsen vetäytyneisyyttä ja hiljaisuutta ei välttämättä niin helposti rekisteröidä tai se ei aiheuta huolta.

Lastenpsykiatriassa hoitomuotoa valittaessa on aina diagnoosinimikkeeseen keskittymistä tärkeämpää ymmärtää lapsen sisäistä todellisuutta (Sinkkonen & Pihlaja 1999, 172). Samanlainen ajattelu voisi mielestämme toimia hyvin myös ohjeena Icehearts-joukkueen kokoamisessa. Lapsen käyttäytymisestä tai perheoloista ei voida tehdä nopeita johtopäätöksiä avun tarpeen suhteen. Esimerkiksi lapsen rajut oireet eivät merkitse välttämättä vaikeaa häiriötä. Perhekriisin keskellä elävä lapsi voi saada voimakkaita raivokohtauksia tai olla hyvin ahdistunut, mutta kriisin laukeaminen poistaa usein oireet nopeasti. Lapsen sisäisen todellisuuden tavoittaminen vaatii aikaa ja pysähtymistä.

5.2 Luottamuksen rakentaminen

Kokoamisprosessin pituuden näkökulmasta tuli esiin myös luottamuksen rakentamisen merkitys. Useat haastateltavat ajattelivat, että on tärkeää varata kokoamisprosessille runsaasti aikaa, jotta luottamus perheen ja Iceheartsin kasvattajan välillä ehtisi alkaa rakentua.

Ja totta kai, mä ymmärrän ihan hyvin, monikulttuuriset, puhutaan mistä vaan asiasta: puheterapiasta, toimintaterapiasta. Nehän on ihan kauhuissaan. On kulttuureja, joissa sellaisia ei ole ollenkaan. Ei voi ymmärtää, mitä semmonen tarkoittaa. Lapsi viedään jonnekin erikseen yhden aikuisen kanssa. Ne herättää heti kysymyksiä. Silloin pitää pysähtyä, kuunnella ja käydä läpi.

Ja kun tunnen meidän perheet, meil on paljon monikulttuurisia perheitä, niin heillä on se kulttuurikysymys iso asia siinä. Niin miten sitten annan oman lapseni jonkun toisen, ulkopuolisen toimijan hoiviin.

Joukkueen kokoamisprosessille tulisi haastateltavien mielestä varata siten aikaa, että vanhempien kysymykset ehdittäisiin huomioida ja niihin vastata. Luot-

tamuksen syntyminen voi viedä pidemmän aikaa toisten perheiden kohdalla esimerkiksi kulttuurillisista tai muista syistä johtuen.

Haastatteluissa nousi esille myös kokoamisprosessin pituuden merkitys luottamuksen rakentamisessa yhteistyötahojen välille ja toisaalta myös kasvattajan ja lapsen välille.

Verrattuna tosiaan niihin muihin Icehearts-ryhmiin, että tämmönen niinku todella pitkä kokoamisprosessi rauhallisesti on varmasti taannut sen, että se yhteistyö on rakentunut päiväkodeissa ja luottamus

Jos heti repästäis siihen [Icehearts-]ryhmään, niin en tiä onnistuisiko se. Että se että tulee tutuksi, niin se on varmasti tärkeä. Että se lapsi kokee, että hänellä on vähän semmonen oma aikuinen tässä.

Ainahan ihmisten kans on helpompi organisoida, kun ollaan tuttuja. Että tässäkin on se aika, että ehitään tavata useamman kerran sen toimintavuoden aikana.

Icehearts-työntekijä katsoi, että luottamus yhteistyötahojen kanssa oli syntynyt, kun aikaa oli varattu yhteistyölle kunnolla. Hän nosti esiin myös kokoamisprosessin pituuden merkityksen siinä, että kasvattaja on ehtinyt tulla lapselle jo tutuksi. Tässä on kuitenkin mielestämme tärkeä huomioida lasten yksilöllisyys, sillä joidenkin lasten kohdalla luottamuksen rakentuminen voi olla paljon pidempi prosessi kuin jonkun toisen lapsen kohdalla. Tällä tarkoitamme sitä, että lukuvuoden kestäväällä kokoamisprosessilla ei useidenkaan lasten kohdalla taata sitä, että luottamus ehtisi rakentua jo ennen varsinaisen joukkue toiminnan alkamista. Ei olekaan niin, että joukkue toiminnan käynnistyessä kaikki sujuisi ongelmitta, vaan matkan varrella esiintyy pitkällekin monenlaisia haasteita.

Luottamuksen rakentuminen vaatiikin sen, että yhteistä aikaa ja tietoa toisesta on riittävästi. Lisäksi luottamuksen rakentuminen kahden ihmisen välille edellyttää usein tunteen siitä, että yksilöä arvostetaan ja kunnioitetaan. Jotta Ice-

hearts-toiminta olisi tuloksellista, ajattelemme sen edellyttävän sitä, että Icehearts-kasvattaja, lapsi ja hänen perheensä sekä muut yhteistyötahot kokisivat, että heitä arvostetaan ja kunnioitetaan.

5.3 Sitoutuminen

Useassa haastattelussa nousi kokoamisprosessin pituuden näkökulmasta sitoutuminen yhdeksi merkittäväksi asiaksi. Sitoutuminen on hyvin lähellä luottamuksen rakentamista, mutta halusimme avata ne kahdessa erillisessä osassa, koska yhtenä kokonaisuutena siitä olisi tullut mielestämme vaikeaselkoinen. Sitoutuminen nousi haastatteluissa esiin useasta eri näkökulmasta. Aineistossa käsiteltiin poikien, perheiden ja yhteistyötahojen sitoutumista toimintaan.

Esimerkiksi se, että annettiin reilusti aikaa sille, että lähdetään pitämään sitä kerran viikkoon liikuntatuokiota niinku koko ikäluokalle ja vasta sen jälkeen kokoamaan sitä varsinaista joukkuetta. Mustatää on ihan jotenki ainutlaatusta, jos me mietitään niinku tämmösen joukkuehengen rakentamisen ja pitkäkestoisen sitoutumisen ja tämmösten kannalta

Koska ajatushan on, et se on pitkäkestoinen, monia vuosia kestävä. Siinä alussa kun ne vanhemmat saadaan siihen sitoutumaan niin silloin sitte, se on niinku helpompaa.

Icehearts-toiminnan tarkoituksena on tarjota pitkäkestoista kasvun tukea lapsille. Tämän toteutuminen vaatii sekä työntekijän sitoutumista että perheen ja lapsen sitoutumista toimintaan. Kasvattajan sitoutuneisuus on tärkeää, sillä lapset valitaan joukkueeseen nimenomaan saamaan aikuisen tukea kasvuunsa. Valikoituvista lapsista huomattava osa vaatii tukea enemmän kuin lapset yleensä. Kasvattajan tehtävänä on myös varmistaa kaikkien näiden lasten mukana pysyminen, eli toimintaan sitouttaminen. (Turkka & Turkka 2008, 43.) Jotta lapsi

saadaan sitoutumaan toimintaan, on ensin saatava lapsen vanhemmat sitoutumaan. Elleivät vanhemmat ole täysin vakuuttuneita toiminnan tärkeydestä, se heijastelee myös siihen, kuinka lapsi toiminnan kokee.

Aineistosta huomasimme, että sitouttamista tapahtuu myös päiväkodin johtajan pyrkiessä sitouttamaan päiväkodin henkilökuntaa Iceheartsin kanssa tehtävään yhteistyöhön. Henkilökunnan sitoutumisella on merkitystä, koska tässä vaiheessa päiväkodin henkilökunnalla on merkittävä rooli linkkinä ja tiedon välittäjänä vanhempien ja Iceheartsin välillä. Päiväkodin johtajien into ja halukkuus tuoda Iceheartsin toimintaan liittyvää tietoa alaisilleen ja motivoida heitä yhteistyöhön on edellytys sille, että vanhemmat heidän kauttaan saavat todenmukaisen kuvan Iceheartsin toiminnasta ja kaipaamansa tiedon tutulta päiväkodin työntekijältä.

5.4 Tukena koulun aloittamisen nivelvaiheessa

Icehearts-toimintaa ajateltiin jatkumona esikoulun jälkeen kouluun siirryttäessä. Koska esikoulu on monesti fyysisesti erillään koulusta, on saman aikuisen siirtyminen mukana poikkeuksellista. Kasvattajan mukana kulkeminen tämän nivelvaiheen yli on pojille kokemus jo tutuksi muodostuneesta ihmisestä rinnalla kulkijana. Haastateltava pohti aihetta myös joukkoon liittymisen haastavuuden näkökulmasta.

Mä voisin kuvitella esimerkiksi syksyllä, kun pojat menee kouluun ja sitten toiminta jatkuu, että heillä on yksi tuttu aikuinen, jonka kanssa treenataan ja tehdään juttuja, niin kyllähän siitä tulee valtavan iso ja kannatteleva voima esimerkiksi koulun aloitukselle. Jos toiminta alkaisikin vasta ekaluokalla, siinä ois kaks porukkaa, joihin liittoutua. Koska joukkoon liittoutuminen on kuitenkin pienelle lapselle haasteellinen tehtävä. [---] Jos pieni lapsi aloittais koulun ja ison merkittävän harrastusryhmän, liittoutuis kahteen ryhmään samanaikases-

ti. Arvostan sitä että tää toiminta on pedagogisesti pohditusti organisoitu. Se on musta tosi vaikuttavaa.

Haastateltavat kuvailivat esiopetuksen olevan vielä sillä tavalla joustavaa, että ei ole isokaan ongelma, että ulkopuolinen toimija tulee kesken päivän järjestämään lapsille liikuntatuokion. Ajateltiin, että koulun alettua asia voisi olla jo hankalampi, kun on tiukemmat määritetyt lukujärjestykset.

Haastateltava toi esiin sen, että kahteen joukkoon liittyminen samanaikaisesti voisi olla pienelle lapselle liian haasteellinen tehtävä. Tällä hän perusteli sitä, että joukkueen kokoamisprosessi on hyvä aloittaa lapsen ollessa esiopetusikäinen. Todellisuudessa on niin, että varsinainen joukkue-toiminta käynnistyy vasta peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Tätä ennen lapset ovat olleet kasvattajan vetämissä liikunnallisissa hetkissä mukana oman esiopetusryhmän poikien kanssa, joten vain ne joukkueeseen valitut lapset ovat heille entuudestaan tuttuja, jotka ovat olleet heidän kanssaan samassa esiopetusryhmässä. Tämä tilanne on kuitenkin huomioitu Icehearts-toiminnassa siten, että koulun aloitusta edeltävänä kesänä järjestetään kaksi perheleiriä, joissa lapset saavat tutustua toisiinsa ja joihin myös lasten vanhemmat ovat tervetulleita. Lisäksi ensimmäisinä toimintavuosina koulutyö on hyvin keskeinen osa kasvattajan työnkuvaa. (Vartiamäki & Niemelä 2010, 33.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastateltavat ajattelivat kokoamisprosessin pituudella ja aloittamisajankohdalla olevan monia positiivisia vaikutuksia. Aineistosta nousi näkemyksiä, joiden mukaan lyhyempi aika olisi saattanut heikentää esimerkiksi toimintaan sitouttamisen onnistumista ja apua tarvitsevien lasten tavoittamista. Lisäksi haastateltavat näkivät esiopetuksiin olevan otollinen kokoamisprosessin järjestämiselle.

Kokoamisprosessin pituuden näkökulmasta yhtenä tärkeänä vaikutuksena mainittiin apua tarvitsevien lasten parempi tavoittaminen. Haastateltavat näkivät, että kokoamisprosessin ollessa koko lukuvuoden kestävä, lasten tutustumiseen on varattu enemmän aikaa ja näin havaitaan paremmin ne lapset, jotka hyötyisivät toiminnasta. Toisaalta sen nähtiin myös vähentävän sitä riskiä, että joukkueeseen valitaan sellaisia lapsia, jotka eivät kykenisikään Icehearts-toimintamallin kaltaiseen toimintaan.

Icehearts-toiminta edellyttää sitoutumista monilta eri tahoilta, kuten lapsilta, perheiltä, Icehearts-kasvattajalta ja kunnan eri yhteistyötahoilta. Luottamuksen rakentuminen näiden tahojen välille on välttämätöntä sitoutumisen mahdollistamiseksi. Aineistosta nousi näkemys, että lyhyempi kokoamisprosessi voisi heikentää sitoutumisen ja luottamuksen rakentumisen mahdollisuutta. Tällöin Icehearts-toiminta voisi jäädä yksilöille ja yksiköille etäämmäksi ja sellaiseen toimintaan tai henkilöön on vaikea luottaa tai sitoutua, josta ei ole riittävästi tietoa tai joka ei ole itselle tuttu.

Kuten aiemmin kirjoitimme, aineistosta nousi näkemys, jonka mukaan perheiden ja lasten sitoutuminen toimintaan on Icehearts-toiminnan edellytys. Sen vuoksi yhteistyö vanhempien kanssa jo kokoamisprosessivaiheessa on mielestämme ensiarvoisen tärkeää. Asia on mielestämme jopa niin tärkeä, että näkisimme sen yhtenä mahdollisena jatkotutkimusaiheena. Tutkimus voitaisiin esimerkiksi toteuttaa kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa haastateltaisiin niiden lasten vanhempia, jotka ovat olleet kasvattajan järjestämässä liikunnallisissa hetkissä mukana. Näin voitaisiin selvittää, kuinka he ovat kokeneet yhteistyön tuolloin. On tärkeää, että vanhemmat saavat Iceheartsista tietoa jo ennen kuin lopulliset valinnat tehdään. Näin voidaan estää se, että vanhemmat päättävät olla lähtemättä toimintaan mukaan esimerkiksi sen vuoksi, että heillä liittyy siihen vähäisen tiedon vuoksi pelkoja. Jokaisella esikoululaisen vanhemmalla on oikeus tietää, millaisessa toiminnassa heidän lapsensa on liikunnallisten hetkien kautta mukana. Tiedon jakamisella jo varhaisessa vaiheessa kaikille liikunnallisiin hetkiin osallistuvien vanhemmille voidaan mielestämme ehkäistä väärin käsitysten syntyminen ja toisaalta tuoda Iceheartsia ihmisille tutummaksi.

Kokoamisprosessin aloittamisajankohtaan liittyen aineistosta nousi esiin rinnalla kulkemisen merkitys ja esiopetuksen joustavuus. Haastateltavien mielestä oli iso merkitys sillä, että kasvattaja kulki jo tutuksi tulleena henkilönä poikien mukana nivelvaiheen yli. Yksi haastateltavista nosti esiin käytännön seikan, miksi kokoamisprosessin käynnistäminen on järkevää esiopetusiässä. Esiopetus on aikataulultaan joustavampaa kuin opetus peruskoulussa, jolloin kasvattajan viikoittaiset liikunnalliset hetket on helpompi järjestää.

Tutkimuskysymysten ulkopuolelta aineistostamme nousi sosiaalitoimen ja Iceheartsin välisestä yhteistyöstä kokemuksia, jotka tunnemme tarpeellisiksi tuoda esiin tutkimuksessamme. Haastattelujen perusteella saamamme kuvan mukaan sosiaalitoimen puolelta yhteistyö on jäänyt varsin vähäiseksi kokoamisprosessin osalta. Myös Irina Tiitisen toteaa opinnäytetyössään (2011), että kokoamisprosessin yhtenä haasteena koettiin sosiaalitoimen saaminen mukaan yhteistyöhön. Haastattelemiemme sosiaalitoimen työntekijöiden mukaan käytännössä Icehearts ja kasvatustoimi ovat valinneet lapset, jonka jälkeen tieto on tullut heille, jos valittu lapsi on lastensuojelun asiakkuudessa.

Siinä valintaprosessissa, että olisiko tää poika sopiva meidän ohjelmaan, vaan koulu ja Icehearts on sen keskenään valinnan tehnyt.

Tiedustellessamme kokevatko he tarvetta osallistua vahvemmin valintaprosessiin, he ajattelivat lasten kanssa päivittäin tekemisissä olevien tahojen osaavan tehdä valinnan. Haastattelun kuluessa haastateltavat kuitenkin pohdiskelivat, että voisivatkohan hekin jatkossa ehdottaa lapsia jos saavat tietää, kun kasvattaja kiertää päiväkoteja uutta ryhmää varten. Haastattelemamme sosiaalitoimen edustajan mukaan Iceheartsin toiminta tuntui varsin kaukaiselta, kun infotilaisuus Icehearts-yhteistyöstä aikoinaan pidettiin, mutta asiakkuudessa olevien Icehearts-lasten kautta toiminta tulee pikku hiljaa tutummaksi.

Haastatteluista ja ammattilaisten näkemyksistä jäi päällimmäiseksi tunne, että Icehearts koettiin erinomaiseksi tukimuodoksi ja peruspalveluiden lisäksi. Haastateltavat olivat vaikuttuneita Icehearts-toiminnan joustavuudesta, sitoutumis-

mahdollisuudesta ja pedagogisesta osaamisesta. Useasta haastattelusta jäi kuitenkin myös sellainen käsitys, ettei Iceheartsista ja sen toiminnasta oltu saatu riittävästi tietoa. Haastateltavat halusivat tiedustella meiltä näitä kysymyksiä, joihin eivät olleet saaneet vastauksia tai eivät olleet osanneet niitä syystä tai toisesta suoraan Iceheartsille esittää. Nämä kysymykset liittyivät esimerkiksi Icehearts-kasvattajan koulutukseen ja kasvattajan vastuukysymyksiin liikunnallisten hetkien aikana. Sosiaalitoimelle vaikutti olevan osittain hieman epäselvää, saavatko he ehdottaa lapsia joukkueeseen ja kuinka toiminta jatkuu joukkue-toiminnan virallisesti käynnistyessä.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksessamme eettiset kysymykset nousivat merkittävään asemaan. On tärkeää pohtia tutkimuksen toteuttamisen tapoja ja sitä, miten aineistoa analysoidaan ja millaisia seurauksia tutkimuksella on tutkimuskohteille. Halusimme olla varovaisia ja herkillä siinä kuinka asioita käsittelemme, ettei tekstistämme voi tulkita sellaisia sävyjä, joita emme ole tarkoittaneet.

Hyvän tutkimuksen kriteerinä voidaan pitää eettistä kestävyyttä. Laadullisessa tutkimuksessa johdonmukaisuus on toinen kriteeri. Tutkimusraportissa se ilmenee argumentoinnissa, liittyen esimerkiksi lähteiden käytön johdonmukaisuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.) Varmistaaksemme tiedon ajankohtaisuuden olemme pyrkineet tutkimuksessamme käyttämään uusimpia lähteitä, joita kustakin aiheesta on ollut saatavilla. Toisaalta olemme arvioineet kriittisesti myös saatavilla olevien lähteiden laatua ja hyväksyneet käyttöömmme ainoastaan tieteellisesti pätevää ja perusteltua lähdemateriaalia. Lähteen uutuus ei sinänsä takaa käytettävyyttä. Toisaalta vaikka kirjan julkaisusta olisi kulunut jo runsaasti aikaa, riippuu aiheesta, onko tieto sen jälkeen muuttunut.

Jo tutkimusaiheen valitseminen on eettinen kysymys: miksi aihetta aletaan tutkia ja kenen ehdoilla. Tutkimusongelman muotoilu itsessään sisältää eettisiä kannanottoja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129.) Havaitimme tämän asian jo tutkimuskysymyksiä valitessamme ja muotoillessamme. Icehearts oli tutkimuksemme tilaaja ja aluksi tuntui hankalalta ajatus tulla ulkopuolelta tekemään selvitystä, josta voisi nousta kritiikkiä järjestön toimintaa kohtaan. Tutkimusta tehdessä luotettavuuden ja eettisyyden kannalta on kuitenkin äärimmäisen tärkeää, että kaikenlaiset tulokset nostetaan esiin. Ajatteleminen tämän olevan tärkeää myös Icehearts-työn kehittämisen kannalta.

Kirjallisuuden perusteella vaikuttaisi siltä, ettei voi sanoa laadullisen tutkimuksen kohdalla olevan täysin yhtenäisiä käsityksiä tutkimuksen luotettavuudesta. Kuitenkin luotettavuuden tarkastelun tulisi tapahtua kahdella tasolla: sekä mittavälineen – joka tässä tapauksessa on siis haastattelu - että koko tutkimuksen tasolla. Kuinka pätevää ja käyttökelpoista tietoa on saatu? Luotettavuuden tarkastelu on erittäin hankalaa nimenomaan kvalitatiivisen tutkimuksen kohdalla. Olennaista olisi selkeästi käsitellä tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä sekä huolella perustella käytetyt menetelmät, tulokset ja johtopäätökset. (Soininen 1995, 119, 122; Tuomi & Sarajärvi 2009, 134.)

Aineistomme koostuu kuudesta haastattelusta. Pidimme tätä vähäisempää määrää riskinä tutkimuksen luotettavuudelle ja olimme miettineet tarpeen mukaan hankkivamme vielä lisää haastateltavia. Kuitenkin huomasimme, että tietyt näkökulmat alkoivat toistua haastatteluissa ja koimme, että kerättynä on riittävä aineisto laadukkaiden tulosten saamista varten. Kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä vain muutamaa henkilöäkin haastatteleamalla on mahdollista saada tärkeää tietoa. Jos olisimme keränneet liian suuren aineiston suhteessa tutkimuksemme tarpeisiin, olisi ollut vaara, ettemme olisi pystyneet perehtymään siihen niin syvästi kuin nyt teimme. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 58-59.)

Kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 201) huomauttavat, haastattelumenetelmän luotettavuutta heikentää haastattelutilanteissa ilmenevä taipumus vastata sosiaalisesti suotavalla tavalla. Jäi tunne, että jotkut haastateltavat ikään

kuin kokivat meidän olevan Iceheartsin edustajia pikemminkin kuin ulkopuolinen tutkiva taho. Oletamme, että osa haastateltavista ei kenties juuri tästä johtuen estoitta tuonut ilmi kaikkia mahdollisia kriittisiä ajatuksiaan, vaan korosti kysymyksen kriittisyyteen rohkaisevasta luonteesta huolimatta järjestön työhön liittyviä positiivisia puolia. Tämä luonnollisesti vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Olimme kuitenkin etukäteen tietoisia haastattelutilanteisiin mahdollisesti liittyvistä haasteista ja pyrimme siksi tekemään tilanteista mahdollisimman luontevia ja vapaamuotoisen oloisia. Kehittyessämme haastattelijoina jännitimme vähemmän, mikä osaltaan vapautti haastattelutilanteiden ilmapiiriä.

Pyrimme noudattamaan hyvää eettistä tutkimuskäytäntöä alusta alkaen. Selvitimme haastatteluun valituille selkeästi tutkimuksemme tavoitteet ja menetelmät ja välitimme haastattelupyynnön yhteydessä perusteellisesti laaditun ja seminaarissa hyväksytetyn tutkimussuunnitelmamme. Ilmaisimme haastateltaville sen, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja tulemme säilyttämään tutkittavien anonymiteetin niin, ettei heitä voi tunnistaa. Kerroimme myös, että opinnäytetyö tulee julkisesti esille Internetiin Theseus-tietokantaan. Kertasimme näitä asioita vielä haastattelutilanteissa.

Aineiston analysoinnissa on oltava tarkkana, ettei tulkitse haastateltavan sanomisia väärin tai oman oletuksensa mukaan. Litteroinneista huomasi, ettei kaikki ääneen lausuttu olekaan sanottu aivan selkeästi. Jouduimme myös pohtimaan, että jos haastateltava on jättänyt lauseen kesken ilmaan roikkumaan ja haastattelija on päättänyt sen, kuinka asia tulisi tulkita tai ilmaista. Yksi vapaamuotoiseen haastattelutilanteeseen liittyvä ongelma ilmeni siinä, että toisinaan lipsautimme keskustelun lomassa itse jonkin asian, joka olisi ollut hyvä kuulla haastateltavan suusta. Tällaisia kyseenalaisia tilanteita emme tietenkään hyödyntäneet tutkimustuloksina.

Ihmissuhdetyön tekijältä vaaditaan eettistä herkkyyttä. Opinnäytetyötä tehdessä vahvistui edelleen käsitys siitä, kuinka sosiaalialan työssä ollaan koko ajan eettisten kysymysten äärellä: miksi jotain tehdään, millä perustein, kuka siitä todella hyötyy ja niin edelleen. Halusimmekin tuoda esiin eettistä pohdintaa läpi työn

käyttäen pohdintamme tukena Harrikarin (2008) nostamia näkemyksiä koskien riskipuhetta ja vallankäyttöä.

8 POHDINTA

Toiminnallisten työmuotojen ideologisten taustojen kirjavuus on herättänyt kritiikkiä. Esimerkiksi Lähteenmaa (1997) kehottaa projektien vetäjiä ja arvioijia kysymään, keitä näillä syrjäytyneille suunnatuilla projekteilla itse asiassa autetaan. Pahimmillaan erityisryhmille suunnatuilla palveluilla voidaan hänen mukaansa aiheuttaa haittaa osallistujille. Ryhmädynamiikka saattaa vahvistaa ei-toivottua käyttäytymistä, ja ongelmakeskeinen auttamisasetelma saattaa esimerkiksi voimistaa entisestään nuoren poikkeavaa elämäntapaa. (Pekkarinen 2006, 100).

Pohdimme läpi prosessin Lähteenmaan nostamaa dilemmaa, joka myös haastatteluissamme nousi esiin. Varhaiskasvattajat nostivat esiin eräiden Icehearts-joukkueeseen valikoituneiden poikien vanhempien huolen: kaiken tuomansa hyvän ohella, tuleeko Icehearts-toiminnasta pojille taas yksi uusi erityisyys? Mielestämme kyseessä on jopa jatkotutkimuksen arvoinen kysymys, jota ei tulisi noin vain lakaista maton alle. Tällaisten kokemusten heräämisen mahdollisuus olisi ainakin Iceheartsin työntekijätasolla tiedostettava, ettei vanhempien tarvitse jäädä kysymystensä ja pelkojensa kanssa yksin. Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyön merkitystä ei voi mielestämme liikaa korostaa. Olisi äärimmäisen tärkeää, että perheet saisivat riittävästi tietoa Iceheartsista, sen toiminnasta ja tarkoituksesta jo kokoamisprosessivaiheessa.

Entiset Icehearts-pojat ovat tuoneet julkisuudessa esiin, kuinka he ovat Icehearts-toiminnasta saadun kaiken hyvän ohella myös kokeneet leimautumista. Ulkopuolisten nimittelyn vuoksi he ovat kokeneet olevansa muista poikkeavia. (Aamusydämellä. Yle Areena i.a.). Mielestämme tämänkaltaisten kokemusten esille ottaminen ja käsitteleminen vaikkapa tilattuna opinnäytteenä ei vähentäisi järjestön tekemän työn merkitystä tai arvoa, vaan nimenomaan lisäisi entisestään toiminnan läpinäkyvyyttä ja osoittaisi järjestön rohkeutta itsearviointiin ja hankalien kysymysten avoimeen käsittelyyn.

Haastatteluja tehdessämme vahvistui ajatus, että yhteistyötahojen ja ympäristön ylipäättään on vaikea arvostella Iceheartsin kaltaisen ansioituneen ja tunnus- tuksia keränneen järjestön kiistämättä arvokasta toimintaa tai osoittaa siinä ke- hittämiskohtia. Kuitenkin työn kuin työn laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen vaatii jatkuvaa arviointia, eikä kehittymistä tapahdu ilman vallitsevien käytäntö- jen kriittistä arviointia.

Yhtenä syynä tiettyjen haastateltavien varovaiselle puhetyylille ja pyrkimykselle kääntää puheenaiheet positiivisiin seikkoihin pohdimme sitä, että he saattoivat kokea meidät jollain tasolla Iceheartsin edustajina. Korostimme, että olemme ulkopuolinen taho ja teemme työtä tilauksena, tarkoituksenamme nimenomaan järjestön toiminnan kehittäminen. Itsellemme toiminnan kriittinen tarkastelu ei lopulta ollut ongelma, koska koimme, että sitä meiltä odotettiin. Kuitenkin asioiden esille tuominen rakentavasti on asia erikseen, ja se vaatii tarkkuutta ja puntarointia. Tähän halusimme kiinnittää huomion tutkimusta tehdessä.

Opinnäytetyöprosessin aikana pohdimme paljon sitä, että onko tämänkaltaista tukea tarvitsevilla lapsilla tasapuoliset mahdollisuudet päästä toimintaan mu- kaan. Rajausta tapahtuu jo kunnan sosiaalitoimen osoittaessa sosioekonomisin perustein valitut alueet, joissa toiminta myöhemmin käynnistetään. On kuitenkin selvää, että myös näiden alueiden ulkopuolella on lapsia ja perheitä, jotka voisi- vat tarvita tämänkaltaista apua. Sosioekonomisten tekijöiden vaikutus lasten mielenterveyteen kun vaatii vielä runsaasti lisää tutkimusta, jotta selkeitä yhte- yksiä näiden välillä voidaan esittää. (Kumpulainen 2004, 133.)

Icehearts-joukkueeseen pääsy edellyttää kolmen kriteerin täyttymistä: tarve, kyky ryhmätyöskentelyyn sekä jonkinasteinen kiinnostus liikkumiseen. Jäimme pohtimaan, voiko myös näiden kriteerien toteutumisen tarkka vahtiminen rajata toimintaa tarvitsevia lapsia ulkopuolelle. Esimerkiksi lapsi, joka ei kokoamispro- sessin aikana osoita kasvattajan läsnä ollessa kiinnostusta liikkumiseen, voisi toisessa ympäristössä ja lisää rohkeutta saatuaan nauttia liikunnasta.

Toinen tutkimuskysymyksistämme oli, että mikä merkitys Icehearts-joukkueen kokoamisprosessin pituudella on ammattilaisten näkemysten mukaan. Tähän

liittyen teimme opinnäytetyöprosessin aikana tiettyjä huomioita. Saimme todeta, että ihmisillä on Icehearts-toiminnasta hyvin erilaisia ja toisistaan poikkeavia käsityksiä. Toiset käsittävät sen olevan toimintamalli, joka tarjoaa harrastusmahdollisuuden lapsille, jotka eivät taloudellisista syistä siihen muutoin pääsisi ottamaan osaa. Toiset taas käsittävät sen selkeästi olevan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, jonka tarkoituksena olisi ennaltaehkäistä sellaisten lasten syrjäytymistä, joiden käyttäytyminen on herättänyt ammattilaisten huolen. Icehearts-toimintaan tutustuessa saimme kuulla, että toiminta pitää sisällään kaiken tämän. Ajattelemme, että kokoamisprosessin pituutta miettiessä Iceheartsin itsensä ja sen yhteistyötahojen on olennaista tietää, mikä on se kohderyhmä, jota toiminnalla halutaan tukea. Jos valintaperuste on esimerkiksi lapsen tunne-elämän häiriö, havainnointiin ja lapsen tutustumiseen tarvitaan enemmän aikaa.

Koska valintojen perusteet ovat niin moninaiset, koimme aiheen tutkimisen ajoittain vaikeaksi. Kokoamisprosessin toteutusta arvioidessa on kuitenkin pidettävä lapsi keskiössä ja mietittävä kaikissa ratkaisussa lapsen parasta. Huomasimmekin aiheita tutkiessa ajattelevamme helposti sellaista lasta, jonka avun tarve nousee kasvuun ja kehitykseen liittyvästä huolesta. Jouduimme tekemään paljon tietoista työtä, jotta tutkimus huomioisi nämä kaikki, joukkueeseen erilaisin valintaperustein valittavat lapset.

Tutkimuskysymykset osoittautuivat paikoin haasteellisiksi, sillä ne rajaavat monia isoja teemoja ulkopuolelle. Tästä johtuen meillä oli opinnäytetyötä tehdessä pelko siitä, jääkö tutkimuksemme irralliseksi ja onko siitä vaikea saada otetta. Isoilla teemoilla tarkoitamme esimerkiksi toiminnan merkitystä koko perheelle. Tutkimuksen ulkopuolelle jää myös toiminnan ideologian ja tavoitteiden tarkempi tarkastelu. Edellä mainittuja teemoja on Iceheartsissa jo kuitenkin tutkittu ja tutkimuksemme tavoite oli tuottaa heille uutta tietoa. Kokoamisprosessin toteutumista ei ole aiemmin tutkittu ja halusimme rajata työn niin, että se tuottaisi Iceheartsille mahdollisimman paljon uutta tietoa ja näköaloja työn kehittämisessä.

Opinnäytetyöprosessista mieleemme jäi esiin noussut kuva järjestötoiminnan kahlitsevien byrokratioiden vähäisyydestä suhteessa kunnallisiin toimijoihin. Iceheartsin työntekijä kuvaili tilannetta, jossa apua tarvitsevalle lapselle olisi virallisten tahojen puolelta järjestynyt apua vasta usean kuukauden kuluttua.

Iceheartsin työntekijä pystyi kuitenkin katsomaan kalenteristaan tyhjän hetken jo samalle viikolle, jolloin lapselle saatiin tukea heti avun tarpeen tultua järjestön työntekijän tietoon. Myös useat haastateltavistamme nostivat esiin sen, kuinka merkittävänä ennaltaehkäisevän lastensuojelun tukimuotona he Iceheartsin näkivät. Icehearts tarjoaa lapselle tuen jo varhaisessa vaiheessa ja kasvattaja sitoutuu työskentelemään lasten kanssa 12 vuodeksi, mikä on palvelujärjestelmässämme hyvin poikkeuksellista. Mieleemme on jäänyt Iceheartsin periaate, ettei lasta siirretä toiminnan piiristä pois, vaikka hänen kanssaan tulisikin haasteita, vaan tällöin toimintaa pyritään lapsen kohdalla mukauttamaan hänelle sopivaksi. On äärimmäisen hienoa, että on olemassa tällainen toimintamalli, joka ymmärtää pysyvyyden merkityksen kenties hylkäämisiä jo kokeneen lapsen elämässä – ja että järjestöllä on mahdollisuudet todella toimia periaatteitaan arjen työssä toteuttaen.

Ammatillisen kasvun kannalta opimme tärkeitä asioita tutkimusta tehdessä. Käsittelemme palvelujärjestelmästä laajentui tutustuessa kolmannen sektorin toimijaan, minkä ansiosta osaamme tulevana ammattilaisina ohjata asiakkaitamme laajemmin palveluihin. Lisäksi aiheen tutkimisen kautta perheiden arkielämän tuntemus lisääntyi ja tulimme tietoisemmaksi siitä, kuinka yhteiskunnalliset rakenteet vaikuttavat perheiden arkeen. Opimme myös sen, kuinka auttamistyössä työn eettisyyden kannalta työntekijän reflektiivisen työtteen merkitystä ei voi liikaa korostaa. Lasten ja perheiden oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen kohtelun kannalta Icehearts-kasvattajan on oltava tietoinen omista ennakkokäsityksistään sekä omista tulkinnoistaan valittaessa lapsia joukkueisiin.

LÄHTEET

- Cacciatore, Raisa & Koiso-Kanttila, Samuli 2008. Pelastakaa pojat! 2.painos. Helsinki/Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Ellonen, Noora & Korkiamäki, Riikka 2006. Sosiaalinen pääoma - käsitteen käyttö kansainvälisessä lapsuus- ja nuorisotutkimuksessa. Teoksessa Hannele Forsberg, Aino Ritatala-Koskinen & Maritta Törrönen (toim.). Lapsi ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointia. Jyväskylä: PS-kustannus. 221-249.
- Ghazanfari, Pirjo 2008. Venäjältä tulleiden vanhempien ja heidän nuortensa näkemyksiä suomalaisesta koulusta. Teoksessa Kari Huotari & Johanna Hurtig (toim.) Sosiaalityötä monitoroimassa. Helsinki: Yliopistopaino. 127-145.
- Granfelt, Riitta, Jokiranta, Harri, Karvinen Synnöve, Matthies, Aila-Leena, Pohjola, Anneli 1993. Monisärmäinen sosiaalityö. Sosiaaliturvan kirjallisuus –sarja Sosiaalityö 1. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.
- Hakkarainen, Pentti 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Harrikari, Timo 2008. Riskillä merkityt. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.
- Harrikari, Timo 2011. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden pahoinvointi eduskuntaesitysten valossa vuosina 1970-2006. Teoksessa Mirja Satka, Leena Alanen, Timo Harrikari & Eliina Pekkarinen. Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino 319-349.

- Heino, Tarja 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 1.painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2.painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hotari, Kaisa-Elina; Oranen Mikko & Pösö, Tarja 2009. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 117-132.
- Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Tampere: Finn Lectura.
- Huotari, Kari & Hurtig, Johanna 2008. Sosiaalityötä monitoroimassa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hurtig, Johanna 2003. Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Häkkinen, Katja & Tourula, Marjo (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-
kuntayhteistyöhön. Oulu: Suomen sosiaali- ja terveys ry.
- Isoherranen, Kaarina 2006. Moniammatillinen yhteistyö. Porvoo: WSOY.
- Icehearts-toiminnan esite. Icehearts ry 2013. Tekijöiden hallussa.

- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 2000. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Kauppila, Reijo 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Keuruu: PS-kustannus.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kiili, Johanna 2006. Lasten osallistumisen voimavarat: tutkimus Ipa-noiden osallistumisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-kustannus.
- Kumpulainen, Kirsti 2004. Häiriöiden esiintyvyys ja luokittelu. Teoksessa Irma Moilanen, Eila Räsänen, Tuula Tamminen, Fredrik Almqvist, Jorma Piha & Kirsti Kumpulainen (toim.) 2004. Lasten- ja nuorisopsykiatria. Jyväskylä: Duodecim. 130-141.
- Lehtinen, Erno; Kuusinen, Jorma & Vauras, Marja 2007. Kasvatuspsykologia. 2., uudistettu laitos. Helsinki: WSOY.
- Lahikainen, Anja Riitta & Pirttilä-Backman, Anna-Maija 2006. Sosiaalipsykologian perusteet. Keuruu: Otava.
- Liimatainen-Lamberg, Anna-Ester, 1996. Syrjäytymisen ehkäisy, syrjäytyneiden koulutuspalvelut ja ohjaustoiminta. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lummelahti, Leena 2001. Yksilöllinen esiopetus. 1. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Muukkonen, Tiina 2009. Lapsen kohtaamis- ja prosessiosallisuus. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 133-143.

- Mäntykivi, Kirsi 1999. ” Nuuka, nöyrä, naimaton” Katsaus sosiaali-
kasvattajien historiaan. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma 2005. Kunta ja kolmas sektori.
Keuruu: PS-kustannus.
- Parvela, Timo & Sinkkonen, Jari 2011. Kouluun! Ekaluokkalaisten
vanhemmille. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Pekkarinen, Elina 2006. Lastensuojelun ryhmätoiminta murrosikäis-
ten tyttöjen kokemana. Teoksessa Hannele Forsberg,
Aino Ritala-Koskinen & Maritta Törrönen (toim.). Lapsi
ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudel-
leen arviointia. Jyväskylä: PS-kustannus. 99-127.
- Pohjola, Anneli, Laitinen, Merja, Seppänen Marjaana (toim.) 2014.
Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen
vuosikirja 2014. Helsinki: UNIpress.
- Pulkkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja
lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-kustannus.
- Päkkilä, Hanna 2008. Lähtökohtana lapsen etu ja lapsilähtöisyys.
Teoksessa Kari Huotari (toim.) & Johanna Hurtig (toim.)
Sosiaalityötä monitoroimassa. Helsinki: Yliopistopaino.
161-174.
- Satka, Mirja; Alanen, Leena; Harrikari, Timo & Pekkarinen, Elina
2011. Johdatus lasten ja nuorten hallinnan kysymyksiin.
Teoksessa Mirja Satka, Leena Alanen, Timo Harrikari &
Elina Pekkarinen. Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta.
Tampere: Vastapaino.

- Sillman, Heli & Strömdahl, Sanna 2011. Icehearts yhteistyössä sosiaalitoimen ja koulun kanssa – ei neuvota vaan kysytään neuvoa. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Sinkkonen, Jari & Pihlaja, Päivi (toim.) 1999. Ulos umpikujasta. Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta? Helsinki: Sanoma Pro.
- Soininen, Marjaana 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:43. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. 1. painos. Helsinki: WSOY.
- Tiitinen, Irina 2013. ”Hänhän on pohjimmiltaan hyväntahtoinen poika” Icehearts-joukkueen prosessikuvaus; Millä perustein lapsia on valittu joukkueeseen? Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea Tikkurila. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Tolonen, Tarja 2009. Vanhemmuuden puute ja nuorten sosiaalinen pääoma. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. 144-162.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turkka, Ilkka & Turkka, Ville 2008. Icehearts – Joukkue kasvun tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.

